

Kainuun alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma 2026–2029

Työryhmä

Hyvinvointialue

Hanna Karvinen palvelualuepäällikkö Perheiden tuki, valvonta ja ostopalvelut
 Reetta-Kaisa Laurila palveluysikköpäällikkö Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut
 Laura Pasanen palvelualuepäällikkö Lasten ja perheiden terveystyö
 Eeva Heikkinen palveluysikköpäällikkö Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Kainuun kuntien ja muut koulutuksen järjestäjät

Nina Lanko kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija Kajaani
Reetta Huotari varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö Kajaani
Liisa Härmä opintoasiainpäällikkö (2.aste) Kainuun ammattiopisto
Tuuta Heikkinen vt. rehtori, Kuhmo
Jussi Tolonen Ruukinkankaan koulun apulaisrehtori Suomussalmi
Ville Manninen kasvatusjohtaja Sotkamo
Veli-Pekka Mäkeläinen rehtori-sivistyspalvelujen osastopäällikkö Hyrynsalmi
Tuula Väisänen va. sivistysjohtaja, rehtori Puolanka
Helena Ahonen, rehtori Kainuun Opisto
Sanna Heinonen koulutuspäällikkö Ammattiopisto Luovi
Marju Sand apulaisrehtori, Hyrynsalmi
Kati Tyni erityisluokanopettaja, koulunjohtaja Paltamo
Lauri Lappalainen, sivistyspäällikkö, Ristijärvi

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
2 Kainuun alueellisen opiskeluhoitopalvelujen tavoitteet ja keskeiset periaatteet.....	3
3 Kainuun hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö	5
3.1 Kuntien/koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen tehtäviä ja työnjakoa	6
3.2 Alueellinen opiskeluhoitollon yhteistyöryhmä	7
4 Koulutuksen järjestäjien arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet	8
4.1 Kuvaus yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä sekä opiskeluhoitollon yhteistyössä tarvittavista resursseista suhteessa tähänhetkisiin resursseihin	13
4.2 Tiivistelmä lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevasta seurantatiedosta.....	19
4.3 Kunnan/muun koulutuksen järjestäjän/yksiköiden toimintaympäristöjen erityispiirteet	25
4.4 Muut huomioon otavat asiat	28
4.5 Yhteenveto Kainuun koulutuksen järjestäjien arvioista opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta	30
5 Suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta	31
5.1 Kouluterveyskyselyn 2025 tuloksia Kainuun hyvinvointialueella	32
5.2 Kainuun hyvinvointialue / Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.....	34
5.3 Suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavaroista ja muista tarvittavista toimenpiteistä	40
6 Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman valmistelu, seuranta ja arviointi	42
7 Lähdeluettelo.....	43

Kuviot, taulukot ja liitteet

Taulukko 1. Oppilasmäärät kunnittain esi- ja perusopetus 20.9.2025 ja 2026-2029 *oppilasennusteet.....	8
Taulukko 2. Opiskelijamäärät kunnittain 2 aste 20.9.2025 ja 2026- 2029	8
Taulukko 3. Perusopetuksen opiskeluhoitollon henkilöstömäärä kunnittain 20.9.2025 (Huom! Luvut eivät sisällä esiopetusta).....	34
Taulukko 4. Ammatillisen ja lukio-opetuksen (2.aste) opiskeluhoitollon henkilöstömäärä kunnittain 20.9.2025	35

1 Johdanto

Opiskeluhuollon suunnittelua, toteuttamista sekä arviointia ohjaavat useat lait ja asetukset, näistä merkittävämpänä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Laissa säädetään esiopetuksen, perusopetuksen sekä nuorten ammatillisen ja lukiokoulutuksen opiskeluhuollosta. Lain tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta ja yhteisön hyvinvointia. Tavoitteena on myös turvata tarvittava tuki ja yhdenvertaiset opiskeluhuollon palvelut kaikille opiskelijoille. Laki luo rakenteet opiskeluhuollon johtamiselle toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia sovelletaan mm. perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013)

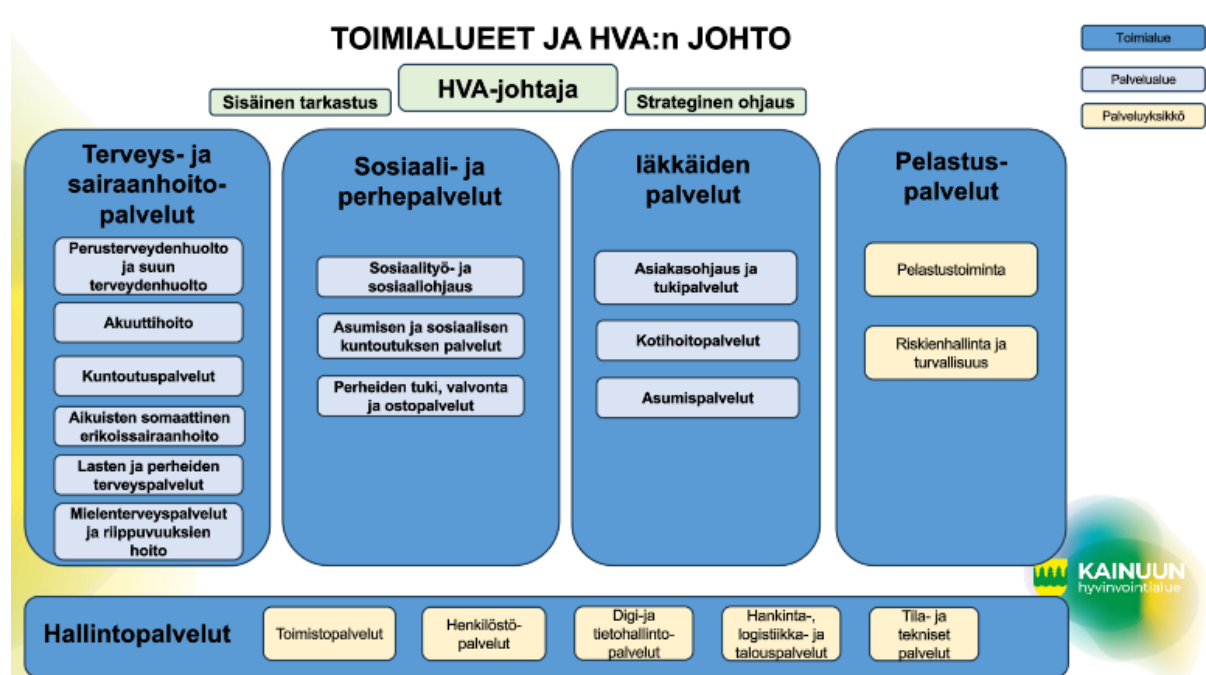
Hyvinvointialueella tulee olla alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhuoltopalvelujen järjestämiseksi. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287, 13 a § 25.5.2022/377). Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma perustuu 13 §:ssä tarkoitettuihin hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhuoltosuunnitelmiin. Hyvinvointialueen on yhdessä alueensa koulutusten järjestäjien kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, jonka vastuulla on alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelu, toimeenpano, seuranta ja arviointi. Suunnitelma laaditaan valtuustokausittain, hyväksytetään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja se on tarkistettava tarvittaessa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Kainuun hyvinvointialueen alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä on perustettu 1.1.2024 alkaen.

Kainuun hyvinvointialueella opiskeluhuoltopalvelut tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimialueilla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhuollon psykologipalvelut ovat osa terveydenhuollon toimialuetta ja opiskeluhuollon kuraattoripalvelut kuuluvat sosiaalipalvelujen toimialueelle.

Tässä suunnitelmassa kuvataan alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman tavoitteet ja keskeiset periaatteet, monialainen yhteistyö, arviot opiskeluhuoltopalvelujen kokonaistarpeesta sekä suunnitelma opiskeluhuoltopalvelujen voimavarojen kohdentumisesta. Opiskeluhuoltosuunnitelmassa käytetään selkeyden vuoksi käsitteitä oppilas, koulu ja opiskeluhuoltoryhmä. Näillä tarkoitetaan myös esiopetuksen lasta ja toisen asteen opiskelijaa.

2 Kainuun alueellisen opiskeluhoitopalvelujen tavoitteet ja keskeiset periaatteet

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhoitopalvelujen psykologipalvelut ovat osa terveydenhuollon toimialuetta ja opiskeluhoitopalvelut kuuluvat sosiaalipalvelujen toimialueelle.

Kainuun hyvinvointialueen organisaatio 1.1.2026 alkaen.

Kainuun hyvinvointialueen opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja periaatteet perustuvat hyvinvointialueen strategiaan tavoitteisiin. Strategia korostaa asukkaan, palvelujen ja henkilöstön näkökulmia. Visionsa on elinvoimainen ja uudistuva turvallisen arjen Kainuu. Strategian toteutumista seurataan säännöllisesti, ja konkreettinen muutosohjelma valmistellaan vuoden 2026 alussa.

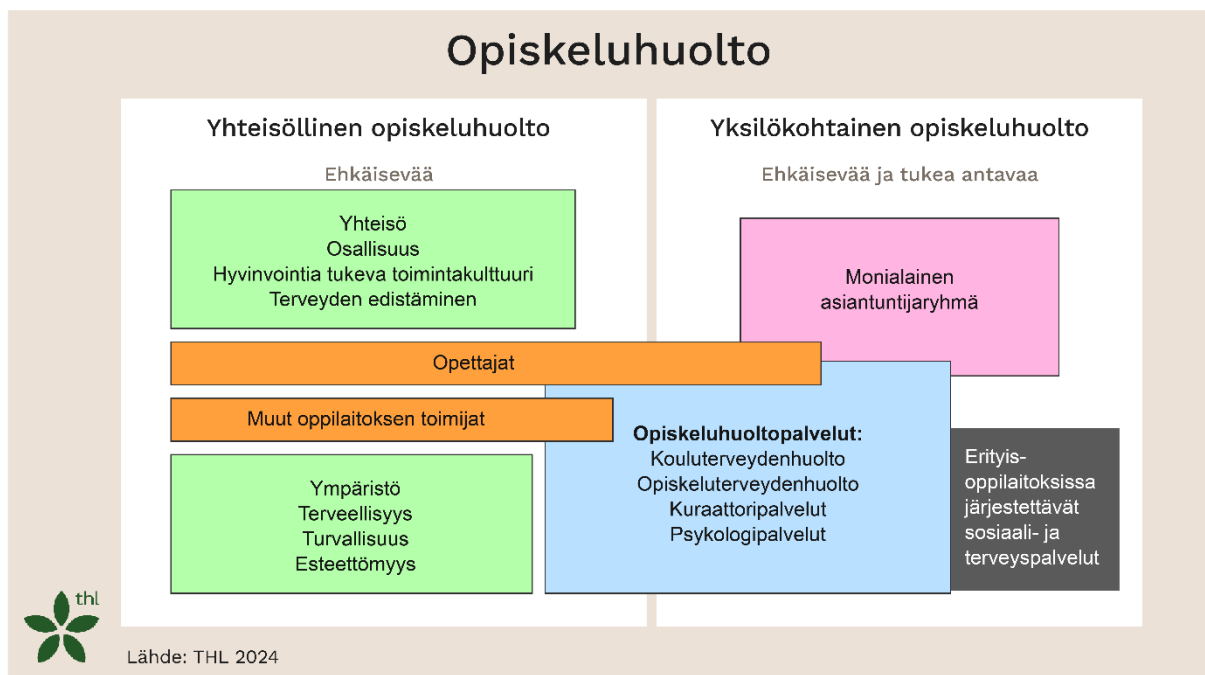
Opiskeluhoitopalvelujen tavoitteena on tarjota matalan kynnyksen, perustason palvelua jokaiselle kainuulaiselle lapselle ja nuorelle hänen niitä tarvitessaan siten, että palvelut ovat saatavilla riittävinä ja oikea-aikaisina. Opiskeluhoitopalvelujen tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin koulunkäynnin ja oppimisen turvaaminen on mahdollista. Opiskeluhoito on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Kainuun hyvinvointialue tekee tiivistä yhteistyötä sekä kuntien että koulujen kuin hoitajienkin kanssa. Yhteistyössä pyritään ratkaisemaan niitä haasteita, joita opiskeluhoitopalvelujen järjestämisen yhteydessä kohdataan. Tavoitteena on, että opiskeluhoitopalvelut toteutuvat tasalaituisina koko Kainuun alueella riippumatta oppilaan asuinpaikkakunnasta tai koulusta. Opiskeluhoitopalveluissa voidaan hyödyntää myös digi- ja etäpalveluja.

Myös yhteisöllistä työtä pyritään kehittämään siten, että palvelut toteutuisivat ennaltaehkäisevinä. Tähän kuuluu myös ryhmämuotoisen toiminnan kehittäminen ja ylläpitäminen. Opiskeluhoitopalvelujen toimivuutta seurataan jatkuvalla arvioinnilla sekä laadun kehittämällä.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteina ja periaatteina on järjestää vastuulla olevat koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut suositusten mukaisesti, asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti. Lapsille, nuorille ja perheille tarjottavien palveluiden tehtävänä on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja itsenäisen selviytymisen tukeminen. Lisäksi työtä ohjaavia arvoja ovat: vastuullisuus, avoimuus, luottamus, oikeudenmukaisuus, asiakaslähtöisyys ja perhekeskeisyys.

Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Tämän lisäksi lapsella/oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon ja oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhoito on kaikkien yhteisössä työskentelevien ja palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on henkilökunnalla.

Opiskeluhoollon kokonaisuus (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2024)

Opiskeluhoito on kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää työtä, jolla edistetään, pidetään yllä ja luodaan edellytyksiä oppilaan ja opiskelijan hyvälle oppimiselle, psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle sekä sosiaaliselle hyvinvoinnille.

Opiskeluhoollon tavoitteena on edistää oppilaiden ja opiskelijoiden ja koko koulu- tai opiskeluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja opiskelijoiden osallisuutta. Tavoitteena on myös turvata yksilökohtainen varhainen tuki kaikille sitä tarvitseville. (Opiskeluhoitopalvelut, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2025)

3 Kainuun hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö

Monialainen yhteistyö on opiskeluhuollossa keskeistä. Opiskeluhuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opiskeluhuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattori-palvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla ja palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjassa. Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus opiskeluhuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhuollosta tiedottaminen lisää opiskeluhuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhuollossa.

Opiskeluhuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa opiskeluhuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Opiskeluhuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään koulu- ja oppilaitosyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää opiskeluhuollon suunnitelmallista arviointia. Opiskeluhuolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilölliseen opiskeluhuoltoon. Yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetus-/koulu- ja oppilaitosympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy.

3.1 Kuntien/koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen tehtäviä ja työnjakoa

Kuntien ja hyvinvointialueen tehtäviä ja työnjakoa on kuvattu alla. Huomionarvoista on se, että osa yhteistoiminnasta perustuu selkeään suunnitelmallisuuteen ja yhteistyöhön, mutta osin toiminnassa on edelleen kehitettävää. Tarvitaan useita yhteisiä ”pöytiä”, jossa on edustettuina eri tahot. Yhteistyöpöydät voi muodostua eri tavoin, esimerkiksi kohderyhmittäin (lapset, nuoret, perheet), kuntakohtaisesti, kuntaryppäittäin, tavoitekohtaisesti tai näiden yhdistelminä. Esimerkiksi oppilaille tapahtuvia toimenpiteitä suunnitellaan kunta ja/tai koulukohtaisesti toimijoiden yhteistyönä. Yhteistyökäytännöistä on tarpeen muodostaa yhteinen kokonaisuus kaikkien osapuolten kesken. (Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025 Arvokas ja Onnellinen lapsuus Kainuussa.)

Kunnat/koulutuksen järjestäjät

- varhaiskasvatus
- perusopetus
- lukio- ja ammatillinen koulutus

Kainuun hyvinvointialue

- opiskeluhuollon palvelut (koulupsykologinen työ, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, kuraattoripalvelut)
- perheneuvola
- lapsiperheiden sosiaalityö, perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu lastenvalvojan tehtävät
- vammaisten sosiaalityö
- aikuisten sosiaalityö
- lasten somaattinen ja psykiatrinen sairaanhoito
- lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen, kehityksellisten, rakenteellisten, psyykkisten ja sosiaalisten kasvun ja oppimisen esteiden lääketieteelliset ja psykologiset tutkimukset ja hoidot sekä sosiaaliset selvitykset ja tuet

Verkostoituminen ja yhteistyö

Kunnat

- yhteistyökäytännöistä sovittu kuntien ja hyvinvointialueen eri palvelujen ja toimijoiden kesken suunnitelmallisesti

Hyvinvointialue

- palveluprosesseissa yhteistyökäytäntöjen kirjaukset ja ohjeistukset

3.2 Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä

Hyvinvointialueen on yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava alueellinen opiskelu-
huollon yhteistyöryhmä (*yhteistyöryhmä*). Jos hyvinvointialueen alueella on kunnan lisäksi
muuta koulutuksen järjestäjiä, heidän tulee olla edustettuina yhteistyöryhmässä. Yhteistyöryh-
mässä tulee lisäksi olla alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia,
opiskeluhuollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja.
Yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yh-
teistyöelimenä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287, 14 a § ja Terveystenhuoltolaki
2010/1326, 15 a §).

Kainuun hyvinvointialueella on muodostettu alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä,
jonka toiminta käynnistyi 1.1.2024 alkaen. Yhteistyöryhmän yhtenä tehtävänä on vastata alu-
eellisen opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta. Muita
yhteistyöryhmälle asetettuja tehtäviä ovat opiskeluhuoltopalvelujen, koulutuksen järjestäjien,
sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteu-
tumisen seuranta, käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestä-
jien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä sekä huolehtia muista sille erikseen ane-
tuista tehtävistä.

Muita lakisääteisiä opiskeluhuoltoon liittyviä yhteistyöryhmiä ovat koulutuksen järjestäjäkoh-
taisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista
vastaavat monialaiset *opiskeluhuollon ohjausryhmät*, jotka ovat kuntakohtaisia. Opiskelu-
huollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen
taikka sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä. (Oppilas- ja opiskeli-
jahuoltolaki 2013/1287, 14 a §.)

Oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista
vastaa monialainen *oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä* tai muu tehtävään soveltuva
monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä. Oppilaitoskohtaista opiskeluhuoltoryhmää johtaa
koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287,
14 a §.)

Kainuun alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä on osa perhekeskuksen ohjausryhmää
ja se kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Lisäksi yhteistyöryhmä voi tarpeen mukaan kokoon-
tua erikseen sovittavissa työpajoissa, joissa suunnitellaan asioita Kainuun alueen näkökul-
masta. Käsiteltävät asiat voivat nousta *oppilaitoskohtaisista opiskeluhuoltoryhmistä* kunta-
kohtaisiin *opiskeluhuollon ohjausryhmiin*, josta asiat tuodaan *yhteistyöryhmään*. Työpajoissa
sovitut asiat jalkautetaan takaisin kuntakohtaisiin *opiskeluhuollon ohjausryhmiin*, josta asiat
viedään käytäntöön *oppilaitoskohtaisissa opiskeluhuoltoryhmissä*.

4 Koulutuksen järjestäjien arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet

Kainuun alueen koulutuksenjärjestäjien arviot opiskeluhoitopalvelujen riittävydestä on kuvattu kunnittain. Oheisissa taulukossa 1 ja 2 on kuvattu oppilas- ja opiskelijamäärät.

Taulukko 1. Oppilasmäärät kunnittain esi- ja perusopetus 20.9.2025 ja 2026-2029 *oppilasennusteet

Kunta / muu koulutuksen järjestäjä	Oppilasmäärä Esiopetus	Kokonaisoppilasmäärä Perusopetus (sis. valmistavan opetuksen oppilaat, esiopetuksen sekä erityisopetuksessa olevat oppilaat)
Kajaani	299 (346, 262, 271)	3489, (3367, 3278, 3112)
Sotkamo	82 (85, 90, 72)	1000 (1026, 1004, 970)
Kuhmo	42 *(31, 41, 38)	447 *(422, 395, 384)
Suomussalmi	33 *(34, 31, 31)	522 *(523, 492, 463)
Hyrnsalmi	8 *(15,14, 13)	115 *(122,127,129)
Puolanka	11,*(6,16,9)	164,*(156,145,141)
Ristijärvi	8, *(8, 7, 6)	98, *(94, 92, 90)
Paltamo	21 (20, 20, 20)	276 (260, 239, 229)
Kainuun Opisto		64

Taulukko 2. Opiskelijamäärät kunnittain 2 aste 20.9.2025 ja 2026- 2029
*oppilasennuste

Kunta/ muu koulutuksen järjestäjä	Opiskelijamäärä
	2.aste
Kajaani	
Kainuun ammattiopisto	2172 perustutkinto ja TUVA
Kajaani	654 lukio
Sotkamo	330
Kuhmo	95 *(90, 80, 80) **(sis. lukio + KAO)
Suomussalmi	71 *(65, 65, 65) + 3 ammattiopisto Luovi, vaativa erityinen tuki
Hyrnsalmi	-
Puolanka	32, *(35,30,30)
Ristijärvi	-
Paltamo	60 (60, 60, 60)
Kainuun Opisto	17 TUVA*
Ammattiopisto Luovi Kajaani	30 vaativa erityinen tuki, TUVA ja Telma

*TUVA (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus)

** Kuhmo ei ole ammatillisen koulutuksen järjestäjänä Kuhmossa, vaikka siellä voi opiskella ammattiin. Kuhmon Taitotehdas on KAO:n organisoimaa toimintaa.

Esi- ja perusopetuksen tuesta käytettävä termistö:

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki on keinojen, toimien, menetelmien ja järjestelyiden kokonaisuus, jolla opetuksen lisäksi tuetaan oppilasta opetukseen osallistumisessa, opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamisessa ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisessa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa. Niillä tarkoitetaan opetuksen järjestämistä oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottaen. Tämä sisältää eriyttämisen, kielitietoisuuden opetuksen, opetusryhmien muodostamisen sekä pedagogiset ratkaisut, jotka tukevat sekä tukea tarvitsevia että tavoitekokonaisuuksittain eteneviä oppilaita. Lisäksi painotetaan opettajan roolia ryhmän tarpeiden huomioimisessa sekä koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön merkitystä oppilaiden tukemisessa.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttamistapa, jossa tuki annetaan lähtökohtaisesti ryhmän tarpeisiin kohdennetusti, tilapäisesti tai lyhytaikaisesti osana perusopetuksen perustoimintaa. Ryhmäkohtaiset tukimuodot vastaavat ryhmän tasolla yleisempiin tuen tarpeisiin, kuten tilapäiseen opintojen kertaamisen tarpeeseen tai esimerkiksi oppimisstrategioiden opetteluun. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat opettajan antama yleinen tukiopeetus, opettajan antama opetuskielen tukiopeetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on suunniteltava osana luku- vuosisuunnitelmaa ja niihin on kohdistettava vähintään 0,122 tuntia viikossa koulun oppilasta kohden.

Lapsi- ja oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaskohtaiset tukitoimet ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttamistapa, jossa tuki annetaan oppilaan yksilölliseen tilanteeseen soveltuvasti, säännöllisesti ja usein pitkäkestoisesti. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat oppilaskohtainen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa sekä oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Opetuksen poikkeava järjestäminen

Opetuksen poikkeava järjestäminen tarkoittaa sitä, että oppilaan opetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa säädetään, jos hänelle on kohtuutonta osallistua opetukseen perusopetuslaissa säädetyllä tavalla. Tätä sovelletaan esimerkiksi silloin, kun oppilas on siirtynyt ulkomailla tai perusopetuksen valmistavassa opetuksessa opiskeltuaan perusopetukseen niin myöhäisessä vaiheessa, ettei enää ajallisesti ehdi saavuttaa oppiaineen oppimäärän tavoitteita.

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa muodostamalla erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia oppilaskohtaisesti, rajaamalla oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä tai vapauttamalla oppilas tilapäisesti oppiaineen opiskelusta. Perusopetuksen oppiaineen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen edellyttävät tuen tarpeen arviointia, suunnitelmaa ja päätöstä.

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

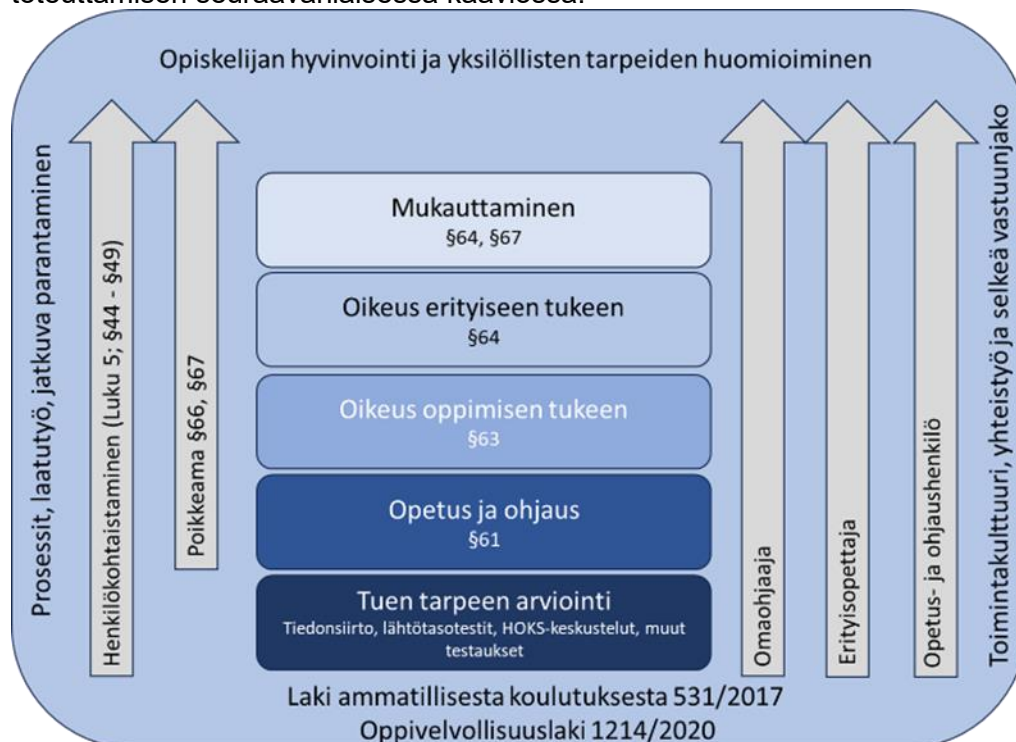
Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opiskellaan oppiaineiden sijaan toiminta-alueittain. Toiminta-alueita ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus edellyttää tuen tarpeen arviointia, suunnitelmaa ja päätöstä.

Toisella asteella opintojen tuessa käytettävä termistö:

Oppimisen tuen toteuttaminen ja termistö Kainuun ammattiopistossa

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)

Ammatillisen koulutuksen laki antaa raamit opiskelijan oppimisen tuen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Olemme Kainuun ammattiopistossa kuvanneet lain voimaisen tuen toteuttamisen seuraavanlaisessa kaaviossa:

Oikeus oppimisen tukeen §63

Laki ammatillisesta koulutuksesta sanoo 63§:ssä, että "opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammatitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki järjestetään osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta."

Oikeus erityiseen tukeen §64

Laki ammatillisesta koulutuksesta sanoo 64§ näin: ”Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä 63§:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.”

Lisäksi 64§:ssä määritellään, että ”erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.”

OPPIMISEN TUKI LUKIOKOULUTUKSESSA

Oikeus oppimisen tukeen § 28

Lukiolain pykälässä 28 on määritelty oikeus oppimisen tukeen: ”Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen tässä laissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemia tukiovetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä.

Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.”

Oikeus erityisopetukseen § 28 a

”Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.

Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.”

Päätös erityisopetuksesta § 28 b

”Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen tässä momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä.

Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitettu päätös erityisestä tuesta ja päätös on voimassa perusopetuksen päättyessä, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen perusteella.”

LOPS-perusteet kappale 4.2. oppimisen tuki ja erityisopetus: ”Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. “

Opiskelun poikkeava järjestäminen § 29

”Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
- 2) lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
- 3) se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä.”

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus, TELMA

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Koulutusta järjestää yl. erityisammattioppilaitokset

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, TUV

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjaa jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto taikka ammatillinen tutkinto. Koulutusta alle 18-vuotiaalle opiskelijalle suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

4.1 Kuvaus yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavista resursseista suhteessa tähänhetkisiin resursseihin

Kajaani

Esi- ja perusopetuksessa toimintapaikoissa ja kouluissa opiskeluhoitopalveluiden saatavuus ja resurssin riittävyys vaihtelee. Osa toimintayksiköistä ja kouluista kokee resurssin ja saavutettavuuden riittäväksi ja hyväksi, osa riittämättömäksi. Mm. tuen tarpeiden vaihtelevuuden vuoksi kokemus opiskeluhoitopalveluiden riittävydestä ja saatavuudesta voi vaihdella jopa vuosittain.

Valmistavan opetuksen oppilailla on suuri tarve yksilökohtaisen opiskeluhoitopalveluille ja niitä on ollut aikaisempaa paremmin käytettävissä. Useat valmistavan opetuksen oppilaat tulevat pakolaisleireiltä tai sodan keskeltä, jolloin tarvitaan moniammatillista yhteistyötä oppilaiden tilanteiden selvittämiseksi sekä heidän tukemisekseen. Oppilailla voi olla traumatausta. Myös työperäisen maahanmuuton kautta tulleilla lapsilla ja nuorilla on usein haasteita sopeutua uuteen ympäristöön ja kulttuuriin. Valmistavan opetuksen oppilaiden lukumäärä on lisääntynyt huomattavasti ja opetusryhmien määrä on ollut vuosittain 8-10, enimmäisryhmäkoko on kymmenen oppilasta. Esiopetuksessa turvattomista oloista tulleiden oppilaiden määrä on myös noussut ja tämä näkyy palvelutarpeen lisääntymisenä.

Vaikka lasten ja oppilaiden määrä on vähenevä, opiskeluhoitopalveluiden tarve on nouseva. 0,5-1 HTV:n lisäys koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluihin olisi tarpeellinen. Palveluiden saatavuuden kokemusta voisi parantaa etätyöskentelyn lisäksi läsnä tehtävällä työllä. Vaihtoehtoisesti hyvinvointialueella voisi olla koulukuraattorin ja koulupsykologin muodostama työpari, joka vastaisi maahanmuuttotilanteiden oppilaiden opiskeluhoitopalveluista. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden kohtaamisessa on omia erityispiirteitä, tarvittaessa on käytettävä tulkkia ja ammattilaisella on oltava tieto ja valmius eri kulttuurien ymmärtämiseen. Tätä varten maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kanssa työskentelevillä opiskeluhoitopalvelun työntekijöillä olisi hyvä olla mahdollisuus täydennyskoulutukseen liittyen tämän erityisryhmän kanssa työskentelyyn.

Kajaanin kaupungin toisen asteen koulutus

Kajaanin kaupunki vastaa järjestämislupansa puitteissa ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestämisestä omalla alueellaan suunnaten ammatillisen koulutuksen Kainuun ja Koillismaan (Kuusamo) elinkeino- ja työelämän tarpeiden mukaisesti.

Kainuun ammattiopistolla ja Kajaanin lukiossa opiskeluhoitopalvelun tarve on lisääntynyt oppivelvollisuuden myötä. Mikä on johtanut kuraattorien, terveydenhoitajien ja psykologien työajan keskittymiseen yksilökohtaiseen opiskeluhoitotyöhön. Yhteisölliseen opiskeluhoitoon on ajoittain haastavaa löytää yhteistä aikaa. Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen yksilöllisessä ja yhteisöllisessä opiskeluhoitopalvelussa on tarpeellista.

Sotkamo

Sotkamossa oli vuoden 2022 ajan käytössä kolme henkilötyövuotta koulukuraattorin palveluita perusopetuksessa. Tällä mitoituksella koettiin kuraattoreiden pystyvän tekemään myös ennaltaehkäisevää työtä, joten kuraattoriresurssiin kaivattaisiin lisäystä yhden henkilötyövuoden verran. Psykologipalveluiden osalta resurssit ovat vastanneet tarvetta. Henkilöstön pysyvyys mahdollistaa yhteistyön kehittämisen opetuksen järjestäjän kanssa.

Kuhmo

Esiopetuksessa resurssit riittävät yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon, esimerkiksi kouluvalmiusarviointeihin. Yhteisöllinen opiskeluhooltotyö kohdistuu pääsääntöisesti esiopetuksen siirtymävaiheen tukemiseen. Esiopetuksessa lapsen hyvinvoinnin tukemiseen on resursoitu varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista.

Perusopetuksen opiskeluhoollon resurssit ovat olleet pääosin riittävät, jos poissaoloja korvaamaan on palkattu henkilö. Koulupsykologin ja –kuraattorin työaika ohjautuu akuuttien tilanteiden hoitamiseen, oppilaspalaveriin sekä yksilötapaamisiin. Heidän lisäksi Kuhmossa työskentelee ”miekkari” eli psykiatrinen sairaanhoitaja. Koulunuorisotyöntekijän ja koulutsempparin työnkuva ja resurssi ovat vaihdelleet eri lukuvuosina. Lisäksi Kuhmossa työskentelee perusopetuksessa, sekä toisen asteen puolella kaksi kouluterveydenhoitajaa. Koululääkärijonoja on pyritty vähentämään lisäämällä hetkellisesti koululääkäriresurssia.

Ylipäänsä oppilaiden haasteet ovat entistä moninaisempia ja toiminnassa on pyritty huomioimaan myös ennaltaehkäisevä työ: koulunuorisotyöntekijä on syksyisin toteuttamassa luokkien ryhmäytymispäiviä ja 7. luokan oppilaille järjestetään Mieli-hetket, joissa opiskeluhoollon toimijat tulevat oppilaille tutuiksi. Vaikka perusopetuksen oppilasmäärä vähenee, on tarve opiskeluhoollon henkilöstön palveluille suuri mm. oppilaiden syrjäytymisuhan ja vanhempien sosioekonomisen tausta takia.

Lukiokoulutuksessa opiskeluhoollon henkilöstön resurssi on riittävä. Tavoitteena on tukea opiskelijan hyvinvointia jo ennakoivasti ja sitä kautta vähentää nuorisopsykologin tehtäviä ja vastaavasti ohjata opiskelijoita kuraattorin sekä psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotoille. Opiskeluhoollon yhteistyökumppanina toimii myös etsivä nuorisotyö ja koulunuorisotyöntekijä.

Suomussalmi

Suomussalmella on opetus jakaantunut kahteen yksikköön ja opetuspaikkoja on neljä kappaletta. Esiopetusta on kahdessa koulussa. Ruukinkankaan koulussa esiopetusyksikkö sijaitsee fyysisesti erillään koulusta Taivalkehdon varhaiskasvatussyksikön yhteydessä. Karhulanvaaran koulussa taas esiopetus on fyysisesti osana koulua.

Opiskeluhoolto on jaettu pääsääntöisesti koulujen oppilasmäärän mukaisesti ja opiskeluhoollon henkilöstö kiertää yksiköiden välillä. Osa opiskeluhoollon henkilöresursseista on jaettu myös naapurikuntien kanssa.

Esi- ja perusopetuksessa toimintayksiköissä ja kouluissa opiskeluhoollon palveluiden saatavuus ja resurssin riittävyys vaihtelee. Suomussalmella ajoittain koetaan opiskeluhoollon riittämättömyyttä esimerkiksi kouluterveydenhuollossa, sillä syksyisin kouluterveydenhoitajat siirtyvät antamaan kausirokotuksia (esim. influenssarokotukset) ja näin työntekijät ovat poissa perusyksiköistä. Lisäksi tuen tarpeiden vaihtelevuuden vuoksi kokemus opiskeluhoollon palveluiden riittävydestä ja saatavuudesta voi vaihdella jopa vuosittain. Suomussalmen fyysinen etäisyys Kajaaniin erikoissairaanhoidon on pitkä ja käytännössä erikoissairaanhoidon

dosta konsultoivan työn saaminen fyysisesti paikanpäälle on mahdotonta. Tilanne oli eri aikaisemmalla suunnitelmakaudella, jolloin esimerkiksi nuorisopsykiatrialta työntekijä kävi viikoittain asiakastapaamisissa ja samalla voitiin hyödyntää työntekijän työaikaa konsultoivaan ja ennakoivaan työhön.

Suomussalmelle on sijoitettu pakolaisia useamman vuoden ajan. Pakolaisina tulleilla oppilailta on kantasuomalaisia suurempi tarve yksilökohtaisen opiskeluhoollon palveluille, mutta heille ei ole saatu tarkoituksenmukaisesti palveluja käyttöön. Pakolaisleireiltä tai sodan keskeltä tulevat oppilaat tarvitsevat moniammatillista yhteistyötä tilanteiden selvittämiseksi sekä tukemiseen. Oppilailla voi olla myös traumataustaa, jolloin työntekijöiltä vaaditaan erityisosaamista kyseisiin tarpeisiin vastaamisessa.

Tällä hetkellä koulukuraattoreiden ja koulupsykologien mitoitus on lain mukaisella tai paremmalla tasolla. Vaikka lasten ja oppilaiden määrä on vähenevä, opiskeluhoollon palveluiden tarve pysyy samalla tasolla ja ajoittain jopa nousee. Tätä selittää myös se, että osa erikoissairaanhoidon korjaavasta työstä on siirretty niin miekkareiden kuin koulukuraattoreiden työksi, mikä ei ole koulujen silmin tarkoituksenmukaista.

Suomussalmella ennaltaehkäisevän työn osuus on vähäinen ja ajoittain ei ollenkaan ja jonot ovat miekkarille pitkiä. Edellä mainittu palvelutarpeen määrä on vaikuttanut myös kuratiivisen työn kuormitukseen. Lisäksi kuraattoripalveluiden jakaantuminen kolmen kunnan kesken on haasteellista kaikkien näkökulmasta.

Koulun näkökulmasta ja vanhempien palautteesta nousee kriittisimmin koululääkäripalvelut, johon jono voi olla useita kuukausia. Jonotilannetta pahentaa lääkärin koulutusten ja muiden poikkeavien tapahtumien osuminen usein Suomussalmen lääkäripäivään. Tämä olisi mielestämme työnjohdollisesti tai muuten ennakosuunnittelulla ratkaistavissa, eikä välttämättä lisäresursseja tarvittaisi.

Hyrynsalmi

Hyrynsalmella tarve opiskeluhoollon resursseihin on seuraavasti, kuraattori, miekkari (koulun psykiatrinen sairaanhoitaja), koulupsykologi ja kouluterveydenhoitaja 1 pv/vko. Koululääkäri tarvittaessa neuvolalla. Lisäksi koululla tarvitaan koulunuorisotyöntekijän työpanosta 5 pv/vk ja kouluPT (personal trainer) 2 pv/viikossa. Panostusta tarvitaan ennaltaehkäisevään työhön. Koulunkäynnin haasteet ovat kasvaneet ja tarvitaan moniammatillista ja monialaista yhteistyötä entistä enemmän. Sairaalakoulun konsultoivat palvelun tarve kasvaa.

Puolanka

Puolangalla opiskeluhuollon resurssitarve on kuraattoripalvelulle ja kouluterveydenhoitajalle 2 pv/vko, koulupsykologille, miekkarille 1pv/vko, koululääkäri 1pv/kk ja lisäksi Puolangan lu-kiolaisille opiskeluterveydenhuolto, nuorisopsykologi turvattava. Terapiapalvelut tulee koh-dentaa oikein mm. Puhe-, fysio- ja toimintaterapia. Lakisääteiset palvelut suhteutettuna oppi-lasmäärään 1.1.2026 alkaen.

Ristijärvi

Pieni kunta, jossa yli puolet oppilaista ovat kuljetuksessa. Tuen tarve on suurta ja pienessä kunnassa on yllättävän paljon mm. 11-vuotiseen perusopetukseen kuuluvia oppilaita. Neu-ronkirjon haasteet kasvaneet viime vuosina huomattavasti.

Ristijärvellä on oppilashuoltohenkilöstö yhteistä Hyrynsalmen ja osittain myös Suomussal-men kuntien kanssa, kuten kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori ja miekkari. Etsivä nuorisotyö tulee Kajaanista.

Kunnassa toimii oma moniammatillinen oppilashuoltoryhmä ja mm. Lasten Parlamentissa ja Nuorisovaltuustossa käsitellään lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä asioita. Nuoret tekevät itse vuosittain peruskoulun oppilaille hyte-kyselyn, jonka pohjalta pyritään vastaamaan esille tulleisiin haasteisiin.

Koulupsykologin saatavuudessa on ollut heikkoutta ja välillä koulupsykologin palveluita ei ole ollut ollenkaan tarjolla. Nykyisellään koulupsykologi käy paikalla 1pv/kk ja 1pv/etänä, läsnä-olon määrä suhteessa tarpeeseen on riittämätön. Saadun palautteen perusteella resurssi suhteessa tarpeeseen on täysin riittämätön. Ristijärven osalta tulisi huomioida myös kertynyt korjausvelka ajalta, jolloin psykologin palveluita ei ole ollut käytettävissä.

Ennaltaehkäisevää työtä on pyritty kehittämään ja tätä varten Ristijärvellä on palkattu nivel-vaiheet ylittävä erityisopettaja, joka työskentelee pienten parissa varhaiskasvatuksesta 4.lk asti. Lasten laskeva määrä ei korreloi resurssien tarpeen vähentämisen kanssa – haasteiden ja ongelmien määrässä on kasvua jo huomattavan pienillä lapsilla.

Kuraattoripalveluille on lisääntynyt tarve kuluneen vuoden aikana ja kuraattorilta saadun pa-lautteen perusteella työresurssia Ristijärvellä tulisi lisätä. Mielihetki-toimintaa on käynnistetty, mutta resurssia toiminnan edistämiseen tarvitaan lisää.

Ristijärvellä on myös tullut perheiden yhdistämisen myötä/työperäisen maahanmuuton vuoksi ulkomailta lapsia/nuoria. Osalla on huomattavaa tarvetta erilaisille opiskeluhoollon palveluille, mutta palveluiden saatavuuteen ja työajan riittävyys vuoksi ongelmat ja haasteet herkästi peittyvät esim. Kieleen liittyvien kysymysten alle.

Paltamo

Paltamossa esiopetusta tarjotaan kahdessa toimintapaikassa; Kontiomäen koululla ja Män-nynkävyn päiväkodissa. Perusopetusta annetaan kahdessa yksikössä; Korpitien koululla yh-tenäiskoulussa (1-9 luokat) ja Kontiomäen koulussa (1-6 luokat). Lisäksi kunnassa on yksi toisen asteen oppilaitos, Paltamon lukio.

Opiskeluhoollto on jaettu pääsääntöisesti esiopetuksen lasten ja koulujen sekä oppilaitoksen oppilas- ja opiskelijamäärän mukaisesti. Opiskeluhoollon henkilöstö toimii yksiköissä kier-täen.

Esi- ja perusopetuksen toimintayksiköissä ja kouluissa opiskeluhoitopalveluiden saatavuus on pääsääntöisesti hyvä. Tällä hetkellä kuraattori ja koulupsykologi mitoitukset ovat lain mukaisella tasolla. Kuraattori käy kerran viikossa Kontiomäen koululla, muutoin hän työskentelee Korpitien yhtenäiskoulussa ja lukiossa.

Kontiomäen koululla terveydenhoitaja on paikalla kerran kuukaudessa, mikä koetaan osittain riittämättömänä esimerkiksi kausirokotusten aikana, jolloin terveydenhoitaja voi olla paikalla harvemmin. Koululääkäri on kouluilla paikalla sovitusti.

Paltamon lukiossa on tällä hetkellä hyvä tilanne opiskelijahuollossa. Lukiolla on käytettävissä koulupsykologi, kuraattori, koulun nuorisotyöntekijä, miekkari sekä terveydenhoitaja. Opiskelijat saavat tarvittaessa apua nopeastikin.

Lisäksi ankkuritoiminta ja etsivänuorisotyö ovat keskeisessä roolissa lasten ja nuorten hyvinvointityössä. Hanketyön kautta Paltamon kunnan kouluilla työskentelee koulunuorisotyöntekijä.

Paltamon kunnassa toimii myös Lasten Parlamentti (Lapanen) ja nuorisovaltuusto, joissa käsitellään lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä asioita.

Kunnassa toimii yksi kokoaikainen nuorisotyöntekijä, joka tekee yhteistyötä Korpitien koulun henkilöstön kanssa sekä osa-aikainen nuorisotyöntekijä, joka toimii yhteistyössä Kontiomäen koulun henkilöstön kanssa. Nuorisotilat sijaitsevat Korpitien ja Kontiomäen kouluilla.

Konsultaatiota Kainuun keskussairaalan erikoissairaanhoidosta ja Palokankaan koulun sairaalakouluyksiköstä tehdään tarpeen ilmetessä.

Lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden tuen tarpeiden vaihtelevuuden vuoksi kokemus opiskeluhoitopalveluiden riittävydestä ja saatavuudesta voi vaihdella vuosittain. Vaikka lasten ja oppilaiden määrä on vähenevä, opiskeluhoitopalveluiden tarve pysyy samalla tasolla tai on jopa kasvava.

Kainuun Opisto

Tällä hetkellä resurssit eivät ole riittävät. Kuraattorin ja kouluterveydenhoitajan työaikaa ei ole Kainuun Opistolla mitoituksen mukaista määrää. Koulupsykologille on osoitettu Hyvinvointialueen ostopalvelusopimuksessa vain 15 min puhelinkonsultaatiota viikossa, mikä ei vastaa lakiin kirjattua opiskelijan oikeutta. Lääkärille ei ole terveydenhoitajan mukaan mahdollisuutta päästä opistolla, koska lääkäri ei käy koko Paltamon alueella ollenkaan pienten opiskelijamäärien vuoksi.

Arvio resurssitarpeesta aikuisten perusopetus / henkilötyövuotta: koulukuraattori 0,112, koulupsykologi 0,096, terveydenhoitaja 0,163 ja lääkäri 0,036

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus / henkilötyövuotta: koulukuraattori 0,036, koulupsykologi 0,031, terveydenhoitaja 0,052 ja lääkäri 0,011

Arvio perustuu opiskelijamääriin ja opiskeluhoitopalveluiden suureen tarpeeseen. Opiskelijapaikkoja on seuraavasti: aikuisten perusopetus 75 paikkaa, Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus 24 paikkaa. Opiskelijoita näissä koulutuksissa on tällä hetkellä 65+15. Opiskelijamäärä voi kasvaa nopeastikin jatkuvan haun myötä. Opiskelijamme ovat valtaosin maahanmuuttajataustaisia ja opiskeluhoollon tarve on suuri.

Ammattiopisto Luovi

Ammattiopisto Luovilla ei ole käytössään omia, oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013 §10) mukaisia, sosiaali- ja terveyspalveluja, joten noudatamme resurssien mitoituksessa valtakunnallisia opiskeluhoollon mitoitussuosituksia. Ammattiopisto Luovissa paikkakuntakohtai-

set opiskeluhuollon resurssit katselmoitiin huhtikuussa 2023 hyvinvointialueiden oltua toiminnassa muutaman kuukauden. Resurssikartoituksen pohjalta hyvinvointialueiden kanssa tehtävän yhteistyön ensisijaiseksi tavoitteeksi tarkentuu aikaisempaa suunnitelmallisempi yhteistyö opiskeluhuollon suositusten mukaisten resurssien määrittelyssä ja palvelutarpeen seurannassa ja arvioinnissa.

Kajaanissa vain kouluterveydenhoitajan resurssi ylittää suosituksiin lääkäri- ja psykologipalveluiden jäädessä merkittävästi alle suositusten. Kuraattoripalvelu toteutuu Luovilla. Satelliittiopetuksen osalta ko. opiskelijoille on nimetty kouluterveydenhoitaja paikkakunnittain, mutta palvelujen toteutumisesta ei ole kerätty tietoja.

4.2 Tiivistelmä lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevasta seurantatiedosta

Kajaani

Esiopetuksen laadunarviointi-kyselyssä keväällä 2023 havaittiin, että huoltajilla ei ole tarpeeksi tietoa opiskeluhuollon palveluista. Pääsääntöisesti huoltajat ovat tyytyväisiä esiopetuksen toimintaan, ja lapsilla on esiopetuksessa kavereita sekä heille on tarjolla monipuolista toimintaa.

Esiopetuksessa tilastoidut erityisen ja tehostetun tuen lapsien määrä syksyllä 2023 on 25,4 % oppilasmäärästä.

Esiopetuksessa kerätään tietoa vuosittain järjestettävässä Esiopetuksen laadunarviointi -kyselyssä. Kyselyssä kerätään tietoa esiopetuksen laadusta ja kysymyksissä painotetaan vuosittaisia painopistealueita. Kyselyn tuloksia hyödynnetään koko kaupungin sekä toimintapaikkakohtaiseen esiopetustoiminnan kehittämiseen.

Kajaanin perusopetuksessa oppilaiden terveyttä, hyvinvointia, koulunkäyntiä ja opiskelua seurataan mm. Kouluterveyskyselyiden, Mitä kuuluu? -kyselyiden, Move!-mittausten, Mieli-hetken sekä SoPu- ja KivaKoulu –ohjelmien kyselyiden avulla. Kyselyistä saatavia tuloksia käsitellään koulun sekä kaupungin tasolla ja niitä hyödynnetään esim. toimenpiteiden ja resurssien suunnittelussa.

Mitä kuuluu? - ja Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella on havaittavissa, että alakoulun oppilaat suhtautuvat koulunkäyntiin myönteisesti ja kokevat viihtyvänsä koulussa yläkoulun oppilaita useammin. Kaverit ovat tärkeä osa koulupäivää. Koulu koetaan turvalliseksi paikaksi, mutta oppilaat toivovat parempaa työrauhaa luokkiin.

Huolta herättävät mm. riittävään lepoon, ravitsemukseen, vapaa-ajan käyttöön, päihteiden käyttöön ja ahdistusoireiluun liittyvät tulokset. Hienoista muutosta parempaan suuntaan on joiltakin osin kuitenkin havaittavissa.

Tarkasteltaessa kiusaamiseen, fyysiseen uhkaan, seksuaaliseen häirintään, syrjintään liittyviä tiedonkeruiden tuloksia tulokset ovat jossain määrin aikaisempia tiedonkeruita parempia, mutta kuitenkin noin viidesosa oppilaita kokee tulleen kiusatuksi.

Noin puolet oppilaista kokee voivansa puhua mieltä askarruttavista asioista aikuisen kanssa koulussa. Ja noin 80 % yläkoulun oppilaista kokee saavansa riittävästi tukea oppimiseensa.

Kouluterveyskyselyn 2025 tulokset olivat molemmissa vastaajaryhmissä monilta osin saman suuntaisia koko maan tuloksiin nähden.

Move! -mittauksen tulokset ovat maan keskiarvon tuntumassa.

Kajaanin kaupungin toisen asteen koulutus

Kainuun ammattiopistossa (KAO) oppivelvollisuusiän pidentyminen näkyy oppilaitokseen tulevien nuorten tuen tarpeen lisääntymisenä.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden hyvinvointia seurataan Amis-kyselyiden (tulo- ja päättökysely) sekä kouluterveyskyselyn tulosten näkökulmasta. Kouluterveyskyselyn vastausprosentit ovat laskeneet niin alhaiseksi, ettei niistä enää saa relevanttietoa.

Kouluterveyskyselyn suuntaa antavista vastauksista havaitaan, että nuorten elintavat eivät tue terveyttä edistäviä elintapoja. Vain osa nuorista syö päivittäin koululounaan, harrastaa liikuntaa säännöllisesti ja nukkuu riittävästi. Sähkötupakointi ja nikotiinipussien käyttö on yleistynyt ja tupakointi vähentynyt. Nikotiinipusseja käyttää 39 % vastaajista ja sähkösavukkeita 22 % vastaajista.

Ammattiin opiskelevat kokevat opiskeluilmapiirin hyväksi (78 %) ja opettajat ovat kiinnostuneita opiskelijoistaan (89 %). Päivittäinen väsymys ja koulu-uupumus ovat selkeästi laskeneet edelliseen kyselyyn verrattuna.

Kajaanin lukiossa opiskelijoiden hyvinvointia seurataan KAO:n tavoin tulo- ja päättökyselyin. Lisäksi 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijat vastaavat THL:n kouluterveyskyselyyn joka toinen vuosi. Kajaanin lukiossa vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tuloksissa merkillä pantavaa on, että nuorten elintavat eivät ole terveyttä edistäviä. Vain pieni osa nuorista nukkuu ja liikkuu suositusten mukaan. Myös koululounasta päivittäin syövien nuorten osuus on laskenut erityisesti tyttöjen keskuudessa. Aterioita korvataan mm. energiajuomilla, joiden kulutus on lisääntynyt. Tupakointi ja sähkötupakointi on vähentynyt, mutta nikotiinipussien käyttö on yleistynyt. Pojista 19 % ja tytöistä 17 % käyttää nikotiinipusseja.

Mielen hyvinvointiin liittyvien indikaattorien perusteella tyttöjen oireilu on selvästi yleisempää kuin poikien. Tulokset ovat tältä osin samansuuntaisia peruskoulun ja ammatillisen koulutuksen tulosten kanssa. Erityisesti sosiaalinen ahdistuneisuus on lisääntynyt. Pojista 31 % ja tytöistä 60 % on kokenut sosiaalista ahdistuneisuutta. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta on kokenut puolestaan pojista 12 % ja tytöistä 25 %. Koulu-uupumusta on kokenut 10 % pojista ja 23 % tytöistä. Positiivista kuitenkin on, että tyttöjen kokema kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus sekä koulu-uupumus ovat hieman vähentyneet verrattuna vuoden 2023 kouluterveyskyselyyn samalla, kun koulunkäynnistä pitävien osuus on kasvanut.

Sotkamo

Laajassa hyvinvointikertomuksessa 2022–2025 lasten ja lapsiperheiden osalta myönteisiksi muutoksiksi kirjattiin

- Tilapäinen lastenhoitoapu käynnistynyt kunnassa
- Yhä useampi alakouluikäinen kokee vanhempien kannustustavan ja antavan tukea
- Kouluvalmentaja tukee oppilaita alakouluissa
- Kouluinnostusta kokevien alakoululaisten osuus on kasvanut
- Elintavoissa (liikunta, uni, aamupalan syöminen ja hampaiden harjaus) suunta parempaan

Kielteisiä muutoksia puolestaan olivat

- Aiempaa harvempi alakoululainen ilmoitti osallistuneensa koulun asioiden suunnitteluun
- Alle kolmannes kokee, että luokassa on usein rauhallista
- Kokemukset koululounaan mausta ja laadusta ovat heikentyneet
- Seksuaalista häirintää kokeneiden osuudessa kasvua

Nuorten ja nuorten aikuisten (13-19 v) osalta positiivisia muutoksia olivat

- Mielihetki-toimintamalli käynnistynyt Sotkamossa
- Nuorisotyöntekijät aktiivisesti mukana oppilaiden ja opiskelijoiden arjessa
- Elintavoissa muutosta parempaan (liikunta, hampaiden harjaus)
- Yhä useampi yläkoululainen ei käytä alkoholia lainkaan
- Yläkoulussa ilmapiiri luokissa on parantunut

Kielteisiä muutoksia taas nuorten ja nuorten aikuisten osalta olivat

- Mielen hyvinvointiin liittyvät haasteet kasvussa
- Nikotiinipussien käyttö lisääntynyt
- Koululounaan päivittäin syövien osuus on laskenut

Sotkamon laaja hyvinvointisuunnitelma 2025–2029 on valmisteilla ja se hyväksytään alkuvuodesta 2026. Suunnitelman painopisteinä ovat lasten ja nuorten näkökulmasta toimintakyvyn edistäminen, lapsiperheiden arjen tukeminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen, mielen-terveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö, osallisuuden vahvistaminen ja yksinäisyyden torjuminen, turvallinen arki sekä yhteistyön vahvistaminen kunnan, järjestöjen ja Kainuun hyvinvointialueen välillä. Tarkat toimenpiteet on kuvattu hyvinvointisuunnitelmassa.

Kuhmo

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, esiopetuksen opetussuunnitelma ohjaavat arviointia, kehittämistä ja suunnitelmallisuutta. Asiakaskysely ohjaa toiminnan kehittämistä palautteiden mukaisesti. Esiopetuksessa käytetään erilaisia havainnointi- ja arviointityökaluja esioppilaan oppimisen ja kasvun havainnoinnin apuna.

Perusopetusikäisten oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja seurataan monin eri tavoin. Oppilaitosympäristön ja -yhteisön monialainen tarkastus järjestettiin viimeksi marraskuussa 2025. Terveystarkastuksen arviointityökalua (TEA-viisari) auttaa perusopetuksessa arvioimaan, miten hyvin terveyden edistäminen toteutuu arjessa. Kouluterveyskyselyt 4.-5. ja 8.-9. luokkien oppilaille toteutetaan joka toinen vuosi. MOVE-mittaukset järjestetään 5. ja 8. luokan oppilaille osana oppilaiden hyvinvoinnin seurantaa. Lisäksi 5. luokkalaisten toteutetaan laaja terveystarkastus. KivaKoulun tilannekartoitukset antavat koko perusopetuksen osalta tietoa kiusaamisen määrästä ja oppilaiden kokemuksista. Kyselyistä saatavia tuloksia käsitellään koulujen sekä koko kaupungin tasoisesti ja tietoja hyödynnetään toimenpiteiden ja resurssien suunnittelussa sekä niiden toteutumisen arvioinnissa.

Keväällä 2025 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan alakoulun 4.-5. luokkalaisten kokevat, että heillä on hyvä keskusteluyhteys vanhempiin ja opiskelu toteutuu rauhallisessa luokkaympäristössä. Yläkoulun 8.-9. luokkalaisten osalta tuloksissa nousee positiivisella tavalla esille laadukas uni ja vähäinen kannabiskokeilujen määrä. Tupakan, sähkötupakan, nuuskan ja nikotiinipussien käyttö on vähäisempää kuin aiemmassa tiedonkeruussa, mutta edelleen korkeammalla tasolla kuin Suomessa yleisesti. Lisäksi yläkouluikäiset ilmoittivat, että pääsy opiskeluhoollon palveluihin on helpottunut.

Kouluterveyskyselystä nousee esille myös yhteisiä kehityskohteita. Mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa koulussa mieltä painavista asioista koetaan riittämättömäksi sekä ala- että yläkoulussa. Koululounaan laatu ja maku herättävät tyytymättömyyttä kaikissa ikäryhmissä. Alkoholin käyttö on lisääntynyt yläkouluikäisillä ja 4.–5. luokkalaisten 31 % ilmoittaa maistelleensa alkoholia. Yläkoululaisten osalta haasteena on energijuomien käyttö, vähäinen liikunta vapaa-ajalla sekä heikentynyt koulumyönteisyys. Seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat Kuhmossa yläkouluikäisten osalta yleisempiä kuin Suomessa yleisesti. Lisäksi 8. ja 9. luokkien oppilaat ilmoittivat kokeneensa koulun aikuisen suunnalta tulevaa kiusaamista enemmän kuin koko valtakunnan tuloksissa. Tuloksista ei pysty päättämään, millaisesta kiusaamisesta on kyse.

Myönteistä kehitystä on tapahtunut kohtalaisen tai vaikean ahdistuneisuuden kokemuksessa, jota yhä harvempi yläkouluikäinen kokee. Kouluterveyskyselyn mukaan digiriippuvuus on

Kuhmossa vähäisempää kuin muualla Suomessa. Kouluterveyskyselyn Tyytyväisyys elämään -indikaattorin mukaan kuhmolaisten lasten ja nuorten tyytyväisyys elämään on hyvää.

Lukion toimitilojen sijainti useassa eri rakennuksessa vaikeuttaa yhteenkuuluvaisuuden tunteen muodostumista. Kouluterveyskyselyn (2025) tulosten perusteella kokemus koulu-uupumuksesta on, mutta toisaalta koulunkäynnistä pitävien määrä on hieman kasvanut. Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa on valtakunnan tasolla, samoin kokemus turvallisuudesta. Koululounasta maukkaana pitää vain viidennes opiskelijoista ja sen syö päivittäin alle puolet opiskelijoista. Vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä on hieman pienentynyt edelliseen kyselyyn verrattaessa. Elämänsä tyytyväisten määrä on pysynyt samalla tasolla ja se on myös valtakunnan tasoa. Yksinäisyyden kokemuksia ei tulosten perusteella juuri ole ja tässä onkin selvä muutos parempaan suuntaan.

Suomussalmi

Suomussalmen kunta osallistuu kouluterveyskyselyyn ja lisäksi kunnassa tehdään oppilaille hyvinvointiin ja tasa-arvoon liittyviä kyselyitä säännöllisesti. Kyselyihin on laajennettu myös muita hallintokuntia kuin pelkästään sivistyspalvelut. Tästä esimerkkinä on kouluruokaan liittyvät kysymykset

Suomussalmella näkyy nuorten hyvinvointi yleisen trendin mukaisesti. Erityisesti korostuvat yksinäisyyteen liittyvät asiat ja samoin masennus ja ahdistusoireet. Kouluterveyskyselyssä nousee tasaisesti esiin fyysisen kunnon heikentyminen ja move-testien valtakunnallisen keskiarvon alittava suoriutuminen.

Kiusaamiseen liittyviä tutkimuksia ja kartoituksia tehdään lukuvuosittain. Toimenpiteitä ja resursseja kohdistetaan tutkimustulosten perusteella. Kiusaamisen ja yksinäisyyden kokemukset nousevat esiin ja aiheuttavat suurta huolta. Suomussalmen kuntaan on laadittu syksyn 2023 aikana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka on parhaillaan päivityksessä alkaneelle valtuustokaudelle 2025-2029.

Hyrynsalmen ja Suomussalmen kunnat käynnistivät viime lukuvuonna uuden hankkeen, jonka tavoitteena on kannustaa lapsia ja nuoria liikkumaan kouluissa ja parantamaan MOVE-testien tuloksia. Hankkeen osarahoittajana toimii AVI osana Suomi liikkeelle -ohjelmaa. Lukuvuodeksi 2025-2026 hankkeelle saatiin myös jatkorahoitus. Toiminta on poikkeuksellista, sillä perinteisesti hankkeet ovat olleet kuntakohtaisia, mutta nyt kaksi kuntaa päätti yhdessä syventää jo aiemmin alkanutta hyvää yhteistyötä.

Hanketyöntekijä, tutummin KouluPT (personal trainer), työskentelee viikossa kaksi päivää Hyrynsalmella ja kolme päivää Suomussalmella. Suomalaisten lasten ja nuorten fyysinen kunto on tutkimusten (MOVE-mittaukset) mukaan heikentynyt jo varhaisessa vaiheessa koulupolkua. Kuntien tavoitteena on tarttua haasteeseen edistämällä lasten ja nuorten liikunnallista elämäntapaa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Hyrynsalmi

Pieni kunta, pienet oppilasmäärät, joten kouluterveyskyselyn pohjalta tarkkoja tietoja ei ole aina saatavilla: toimenpiteet pohjautuvat koko Kainuun tietoihin. Move-testien hyödyntäminen otetaan paremmin haltuun kouluPT (personal trainer) mukana ololla ja henkilökohtaisella ohjauksella ja kiinnostus oman kunnon kehittämiseen on kasvanut tämän myötä.

Sosiaalisten taitojen puute alkaa näkyä, kun koulu on kännykätön. Koulun kännykän käyttö kieltä rauhoittaa koulunkäyntiä huomattavasti, mutta välituntitoimintaan on tarve lisäohjaukselle ja riitatilanteiden selvittelylle sosiaalisten haasteiden kasvaessa. Liikkuminen välitunneilla on kasvanut, kun kännyköitä ei käytetä.

Kiusaamiskyselyitä tehdään koulun omana ja valtakunnallisesti. Kiusaaminen pysyy melko samalla tasolla kuin aiempina vuosina. Koulussa tehdään myös tasa-arvokyselyitä vuosittain.

Keskittymisen haasteet kasvavat ja niiden seurauksesta myös masennusta ilmenee. Syömis- haasteita esiintyy jonkin verran ja kouluruokailuun liittyvää keskustelua käydään säännöllisesti.

Pienet ikäluokat haastavat kaverussuhteissa, sekä koulukuljetuksissa olevien vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksien puute tai näihin kuljetusten puute näkyy harrastamattomuutena, joka lisää yksinäisyyttä.

Koululla on otettu käyttöön mielihetki toimintamalli.

Puolanka

- Luokanopettajien ja luokanvalvojien kyselyt, kiusaamiskyselyt. Kiva Koulun tilannekartoitukset
- Mielialakyselyt (kuraattori)yläkoululaisille. Sekä lukion 1ov:n opiskelijoille
- Oppilaitosympäristön ja -yhteisön monialainen tarkastaminen 3 vuoden välein
- Kouluterveyskyselyt, joka toinen vuosi
- Laajat terveystarkastukset
- Luki-seulat, matikan- seulat ikäryhmittäin, tarkemmat testit tarvittaessa
- Pedagogisten asiakirjojen päivitys vuosittain
- Teaviisari-kyselyt
- Tilastokeskuksen tilastotiedot
- Karvin Kyselyt
- Move- mittaukset, fyysisen toimintakyvyn mittaukset
- Asiakastytyväisyyskysely (oppilaille, huoltajille ja henkilöstölle)
- Wilman tilastotiedot
- Mielihetki –toimintamalli ja mielenhyvinvoinnin vuosikello
- Dwell -tutkimushanke, yhteisruminaatio

Ristijärvi

Osallistuminen Move-mittauksiin, TeaViisari ja kouluterveyskyselyihin. Osasta kyselyjä emme saa liian pienen otannan takia omia tuloksiamme. Yleensä saamme vain lyhennelmän keskeisistä huomioista.

Koulun välituntitoimintaan on panostettu huomattavasti kuluvan lukuvuoden alusta asti, samalla koulussa otettiin käyttöön kännykätön koulupäivä. Vapautunut aika ja energia on haluttu valjastaa lapsia ja nuoria edistävään toimintaan.

Hyvinvointiin liittyviä asioita seurataan erilaisilla kyselyillä ja ohjausryhmien kokoontumisella ja toimenpiteiden koonnilla sekä toteutukseen viennillä. Laajojen terveystarkastuksen ja erilaisten kouluterveyskyselyiden avulla saatujen tulosten arviointia tehdään eri tasoilla. Toiminnan kehittämisessä hyödynnetään saatuja tuloksia/tilastoja.

Liikkumattomuus ja sosiaalisen kanssakäymisen väheneminen näyttäytyvät ajalle tyypillisinä uhkina myös Ristijärvellä. Erilaisia keinoja aktivoida myös perheitä työstetään. Ohjausta ja tarjontaa aktivoitumisen edistämiseksi pyritään kehittämään.

Perusopetuksessa on valmisteltu uudentyyppisen hyvinvointimittariston luontia ja käyttönottoa, jonka avulla pyritään tunnistamaan juuri meidän perusopetuksemme tarpeita ja strukturoidaan tämän pohjalta toistuvia toimenpiteitä hyvinvoinnin edistämiseksi. Mittariston käyttöä

ajatellaan laajennettavaksi oppilaista myös henkilöstöön - koulun ekosysteemisyyden huomioon.

Paltamo

Paltamon perusopetuksessa oppilaiden terveyttä, hyvinvointia, koulunkäyntiä ja opiskelua seurataan säännöllisesti toteuttavilla kyselyillä, kuten kouluterveyskyselyllä, Move!-mittausten sekä SoPu- ohjelman kyselyiden avulla. Terveyden edistämisen arviointityökalua (TEA-viisari) hyödynnetään perusopetuksessa arvioimaan, miten hyvin terveyden edistäminen toteutuu arjessa. Kouluterveyskyselyt 4.-5. ja 8.-9. luokkien oppilaille toteutetaan joka toinen vuosi. Kyselyjen tulokset käsitellään yksiköittäin sekä kunnan tasolla. Tuloksia hyödynnetään suunnittelussa ja toiminnan kehittämisessä edelleen. Laajat terveystarkastukset tehdään 5. ja 8. luokilla. Lisäksi Paltamon kunnassa on osallistuttu Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) kyselyihin. Kattavaa seurantaä tehdään ja pyritään ennakoimaan sekä tukemaan lapsia, oppilaita sekä opiskelijoita resurssien mukaan. Kouluissa on kokeiltu rentoutumisvälitunteja ja ne ovat vakiintuneet käyttöön Kontiomäen koululla. Näistä kokemuksia kysytään oppilailta.

Esiopetusikäisten huoltajille suunnattu asiakastyytyväisyyskysely toteutetaan vuosittain. Kyselystä saadut tulokset luovat pohjan toiminnan kehittämiseksi.

Kainuun Opisto

Kainuun Opiston oma opiskelijakysely puolivuositain. Aikuisten perusopetuksen ja TUVA-koulutuksen opiskelijat eivät ole mukana esim. Kouluterveyskyselyssä.

4.3 Kunnan/muun koulutuksen järjestäjän/yksiköiden toimintaympäristöjen erityispiirteet

Kajaani

Esiopetuksessa vuorovarhaiskasvatus yksiköt ja ryhmät (Teppana, Lehtikangas, Lohtaja, Seminaari, Otanmäki) ovat erityispiirteisiä, joita on tärkeää huomioida opiskeluhuollossa. Samoin integroiduissa erityisryhmissä ja pienennetyssä ryhmässä olevat esioppilaat (Ratamo, Menninkäinen, Pikku-Kettu, Kätönlähti) kaipaavat erityishuomiota opiskeluhuollosta. On huomioitava, että esiopetusta tarjoaa myös yksityiset päiväkodit, jotka myös käyttävät opiskeluhuollon palveluita.

Opiskeluhuollon palveluiden suunnittelussa on tärkeää huomioida eri yksiköiden ja ryhmien erityispiirteet. Esiopetuksessa tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että osa ryhmistä on pienennettyjä ja kyseisissä ryhmissä tuen tarvetta on enemmän. Lisäksi yksityiset päiväkodit tarjoavat esiopetusta ja käyttävät opiskeluhuollon palveluita.

Perusopetuksessa opiskeluhuollon palveluiden suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon oppilaiden ja koulujen erilaiset tarpeet. Tuen tarve vaihtelee alueittain ja kouluittain, mikä näkyy esimerkiksi tuen tarpeiden oppilaiden prosentuaalisissa eroissa. Joillakin alueilla sosioekonomiset tekijät korostuvat, mikä lisää opiskeluhuollon palveluiden tarvetta.

Erityistä huomiota vaativat mm. vaativan tuen erityisluokat, sairaalaopetuksen opetusryhmät sekä sijaishuollon yksiköistä koulua käyvät oppilaat. Valmistava opetus ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrän kasvu tietyissä kouluissa lisäävät osaltaan palveluiden tarvetta. Myös oppilaat, joilla on laaja yhteistyöverkosto esimerkiksi erikoissairaanhoidon kanssa, tarvitsevat lain edellyttämiä opiskeluhuollon palveluita.

KAO

Ammatillinen koulutus vastaanottaa kaikki alueen perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen hakeutuneet nuoret. Lisäksi oppilaitos vastaanottaa jatkuvan haun kautta lähes kaikki oppilaitokseen hakeutuvat huolimatta heidän elämäntilanteestaan. Kainuun ammattiopisto on osa Vuokatti-Ruka urheiluakatemiaa, jonka kautta opiskelijat pystyvät yhdistämään tavoitteellisen urheilun ja ammatilliset opinnot.

Oppilaitoksessa opiskelee noin 320 ulkomaalaista opiskelijaa, joilla on erilaisia oppimisen haasteita kielitaitoon ja oppimisvaikeuksiin liittyen.

Tällä hetkellä oppilaitoksessamme opiskelevat opiskelijat tulevat noin 180 eri kunnasta.

Kajaanin lukio

Kajaanin lukio on Kainuun suurin lukio. Noin 630 lukiolaisen lisäksi oppilaitoksessa opiskelee noin 35 Kainuun ammattiopiston kahden tutkinnon opiskelijaa. Lisäksi aikuislinjalla opiskelee lukuvuosittain noin 10 opiskelijaa. Kajaanin lukiolla on valtakunnallinen erityistehtävä musiikissa. Kajaanin lukio on osa Vuokatti-Ruka Urheiluakatemiaa, jonka kautta opiskelijat pystyvät yhdistämään tavoitteellisen urheilun ja lukio-opiskelun.

Sotkamo

Sotkamon erityispiirteitä ovat kunnan koosta johtuva kuljetusoppilaiden määrä ja pitkät etäisyydet. Valmistava opetus on järjestetty viime vuosina Salmelan koulussa. Salmelassa kou-

luissa opiskelee myös oppilaita, joilla on yhteistyöverkostoa esimerkiksi kehitysvammapoliklinikalla. Kyseiset oppilaat tarvitsevat kuitenkin myös lain määrittämiä opiskeluhoollon palveluita.

Urheilun erityistehtävä tuo alueelle toisen asteen opiskelijoita, joista osa asuu joko asuntoparissa tai vapailta markkinoilta hankitussa asunnossa. Opintojen ja urheilun menestyksellinen yhteensovittaminen vaatii kokonaisuudesta huolehtimista.

Kuhmo

Esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus on keskitetty keskustaan Tuupalan alueelle. Kuhmossa on paljon kuljetusoppilaita ja tämä haastaa koulupäivän ulkopuolelle järjestettävän tukiovetuksen sekä harrastustoiminnan järjestämistä. Yläkoulun oppilaissa on lisääntyvä määrä oppilaita, jotka eivät halua ottaa vastaan opiskeluhoollon palveluita tai tukiovetusta. Peruskoulussa näkyy syrjäytymistä yli sukupolvien ja osalla oppilaista on huomattavan paljon poissaoloja.

Paikallisliikenteen puute tuo lukiolaisille haasteen koulumatkoihin. Mikäli perusopetuksen koulukuljetuksiin mahtuu, lukiolaiset saavat kulkea niissä. Kaikille tämä ei kuitenkaan ole mahdollista.

Suomussalmi

Suomussalmen kunnan perusopetuksen oppilaista vähän yli puolet ovat koulukuljetuksen piirissä. Tämä käytännössä rajoittaa osittain harrastustoimintaan osallistumista, sillä pisimmät koulumatkat ovat n. 80 km.

Koulupäivien aikana oppilaat käyttävät mielellään saatavilla olevia opiskeluhoollon palveluita, jos niitä on saatavilla.

Suomussalmelle otetaan pakolaisia, jotka tarvitsisivat erikoissairaanhoidon palveluja, mutta tällä hetkellä opiskeluhoolto korvaa tätä vajetta mahdollisuuksien mukaan. Suomussalmella on yksi valmistavan opetuksen ryhmä ja aikuisten perusopetuksen ryhmää.

Suomussalmella on perusopetuksen järjestäjän tarjoamat tuen resurssit maan keskiarvoa korkeammat.

Hyrynsalmi

Pieni kunta, mutta paljon tuen tarvetta. Käyttäytymisen haasteet, periytyvät oppimisen haasteet. Koulun ulkopuolisen tuen saatavuuden haasteet, yhteistyön toimimattomuus osaltaan. Koulu on usein ainoa aktiivinen osallistuja: ei pysty kysymään, kun ei tiedä. Monilaisen yhteistyön ongelmat, kun ei ole moniammatillisia toimijoita => koulun vastuu liian suuri ratkaista, jopa yhteiskunnallisia ongelmia.

Ristijärvi

Ristijärvi on pieni kunta keskellä Kainuuta. Noin puolet oppilaista on kuljetusoppilaita, joka tarkoittaa pitkien etäisyyksien vuoksi myös pitkiä koulumatkoja. Ongelma osallistamiseen ja toiminnan toteuttamiseen on sama, kuin muillakin maaseutupaikilla - koulupäivän yhteyteen rakentuvat toiminnot ovat riippuvaisia koulukuljetuksista. Tällä on eriarvoistavaa vaikutusta lähempänä ja kauempana kyläkeskusta asuttavien välillä. Tuen tarvetta suhteessa oppilasmäärään on paljon.

Paltamo

Paltamon kunnassa Korpitien koulussa iso osa oppilaista on kuljetusoppilaita ja -opiskelijoita, jolloin esiintyy tarvetta muun muassa välipalaan pitkien koulupäivien vuoksi. Tämä haastaa koulupäivän ulkopuolella tapahtuvaan tukiopetukseen sekä kerho- ja harrastustoimintaan osallistumista. Oppilailla ilmenee sosiaaliseen elämään ja kaveritaitoihin liittyviä haasteita yhä nuorempina. Moniammatillista tukea tarvitaan jatkossa kasvavassa määrin, vaikka oppilasmäärä vähenee.

Paltamon lukiossa opiskelee kansainvälisiä opiskelijoita. Lukio-opetuksen osalta yhteistyötä tehdään yli kuntarajojen etäopetuksen muodossa.

Puolanka

Puolet oppilaista ovat koulukuljetuksen piirissä, joten pitkistä koulumatkoista johtuen oppilaiden koulupäivät venyvät. Tästä johtuen suurelle osalle oppilaista tarjotaan välipala. Suomi toisena kielenä opetusta järjestetään. Harrastamisen Suomen malli mahdollistaa jokaiselle oppilaalle vähintään yhden ilmaisen harrastuksen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarjotaan monipuolisesti koulupäivän aikana. Monilaista yhteistyötä tarvitaan jatkossakin, jotta tuet tulee kohdennettua oikein, myös perheille tulee tarjota monipuolisesti tukea.

Puolangan lukiossa opiskelee kansainvälisiä opiskelijoita, opiskelijoita on n. 5 - 7 opiskelijaa/vuosi. Yhteistyötä tehdään Finest Future Oy:n kanssa. Kainuun lukiot ovat pitkään tehneet yhteistyötä yli kuntarajojen. Opetusta järjestetään etäopetuksena (Suo-Pal-Puo).

Kainuun Opisto

Kainuun Opisto on yksityinen kansanopisto. Opiskelijamme ovat valtaosin maahanmuuttajataustaisia nuoria ja aikuisia. He ovat pääosin kainuulaisia, mutta on myös kauempaa tulleita. Kainuun Opisto on myös internaatti ja noin puolet opiskelijoista asuu viikot opiston asunolassa.

Ammattiopisto Luovi

Ammattiopisto Luovi järjestää ammatillista perustutkintokoulutusta, tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta (TELMA) vaativana erityisenä tukena. Opiskelijat tarvitsevat vaativaa ja monipuolista tukea vaikeiden oppimisvaikeuksien, vaikean vamman ja/tai sairauden vuoksi.

4.4 Muut huomioitavat asiat

KAO

Ammatillisessa koulutuksessa osa opiskelijoista asuu oppilaitoksen opiskelija-asuntoloissa, opiskeluhuoltotyötä tehdään siellä iltaisin asuntolaohjaajien, kuraattoreiden ja opintoasiainpäällikön toimesta Kajaanissa asuntoloissa asuu noin 350 opiskelijaa). Opiskeluhuoltotyötä tehdään myös oppilaitoksen kaikissa oppimisympäristöissä: koulut, työpaikat, työpajat ym.

Sotkamo

Kunnassa on kuusi alakoulua, joista suurin on noin 300 ja pienin noin 20 oppilaan alakoulu. Yläkoulussa opiskelee noin 350 oppilasta ja lukiossa 330.

Puolanka

Oppimisen tuen uudistus ja siirtymäajat. Siirtyy hyvinvointialueelle 1.1.2026 alkaen.

Hyrynsalmi

Yksilön oma halu tai kodin ymmärrys tuen tarpeesta monesti esteenä asioiden etenemiselle. Koulussa oppivelvollisuus vs. sote puolen yksilön oikeudet tuovat suuria haasteita. Puuttamattomuudella ja tietämättömyydellä (tiedon siirtymättömyydellä) oikeiden haasteiden kohtaamisen ei ole oikeaa toimintatapaa. Opettajan ja ohjaajan työ on muuttunut terapeuttiseksi, joka ei ole koulun tehtävä.

Oppilashuollon vahvempi rooli koulun näkökulmaan, koulussa erilainen toimintakulttuuri kuin hyvinvointitoimissa. Tähän vaikuttaa oikeus kieltäytyä terveydenhuollon palveluista.

Lähikoulu-periaatteella toimiminen, ei ole erityisoppilaitoksen tukea saatavilla pienessä kunnassa. Tämä lisää koulun monipuolisuuden hallitsemista ja ymmärrystä. Tutkimukset oppimisen haasteissa venyvät pitkiksi, kun toimijat vain yhtenä päivänä viikossa koululla. Poissaolot, kun sijaisia ei ole pidentävät asioiden eteenpäin menemistä.

Paltamo

Kunnassa toimii yhtenäiskoulu Korpitien koulu ja Paltamon lukio samassa yksikössä sekä Kontiomäen kyläkoulu. Oppilasmäärän väheneminen haastaa opetuksen järjestämisen jatkossa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus ja siirtymäajan jälkeen uuden lain vakiinnuttaminen käytäntöön tärkeää. Pätevän työvoiman saaminen kasvatuksen ja opetuksen alalla nyt ja jatkossa merkityksellistä.

Kainuun Opisto

Opiskeluhuollon tarvetta lisäävät: • opiskelijoiden hyvin erilaiset elämäntilanteet (perhe, ikä, oleskelulupa-asiat, huoli kotiseudun ja siellä olevien läheisten puolesta, traumaattiset kokemukset); • opiskelijoiden hyvin vaihtelevat opiskeluhistoriat; • tuen tarve opinnoissa erityisesti vieraalla kielellä opiskeltaessa; • aiemmat epäonnistumisen kokemukset opinnoissa; • etäopiskelu; • jatkuvan haun myötä opintojen aloittaminen muulloinkin kuin lukuvuoden alussa tuo haastetta opintoihin mukaan pääsemiseen ja kaverisuhteiden luomiseen.

Ammattiopisto Luovi

Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäminen on joskus kohdallista järjestää opiskelijan kotipaikkakunnalla hänen tukensa tarpeeseen vastaamiseksi (satelliittiopetus). Kainuun hyvinvointialueella ammattiopisto Luovin toimipiste sijaitsee Kajaanissa. Muualla kuin Kajaanissa järjestettävän vaativan erityisen tuen opiskelijat kirjataan kyseisen kunnan alueella opiskeleviksi. Tällaisia opiskelijoita (satelliittiopiskelija) voi olla minkä tahansa kunnan alueella riippuen vuosittain toiselle asteelle siirtyvien vaativan erityisen tuen opiskelijoiden tuen tarpeista.

4.5 Yhteenveto Kainuun koulutuksen järjestäjien arvioista opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta

Esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen sekä ammatillisen koulutuksen opetus-suunnitelmien perusteiden mukaan opiskeluhoitopalveluiden kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri ikäisten, oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotästäisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja hoitajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta.

Kainuussa opiskeluhoitopalveluiden saatavuus ja riittävyys vaihtelevat merkittävästi eri yksiköiden välillä. Joissakin kouluissa palvelut koetaan riittäviksi, kun taas toisissa ne koetaan riittämättömiksi. Tarpeet muuttuvat vuosittain oppilasrakenteen, ryhmäkokojen ja koulukohdainten erityispiirteiden mukaan. Huomionarvoista on, että palveluiden kysyntä kasvaa jatkuvasti, vaikka ikäluokat pienenevät.

Kyselyt tuovat esiin oppilaiden hyvinvointiin liittyviä haasteita, kuten ahdistuneisuutta, uupumusta, sosiaalista ahdistuneisuutta, yksinäisyyttä sekä elintapoihin liittyviä ongelmia unen, liikunnan, ravitsemuksen ja nikotiinituotteiden käytön osalta.

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrän kasvu on lisännyt palvelutarvetta merkittävästi etenkin Kajaanissa. Valmistavan opetuksen ryhmien määrä on kasvanut, ja oppilaiden traumataustat sekä sopeutumisen haasteet lisäävät yksilöllisen tuen tarvetta.

Koulukuraattorien ja -psykologien työ painottuu akuutteihin tilanteisiin, mikä vaikeuttaa joissakin kouluissa heidän osallistumistaan yhteisöllisen opiskeluhoitotyön toteuttamiseen.

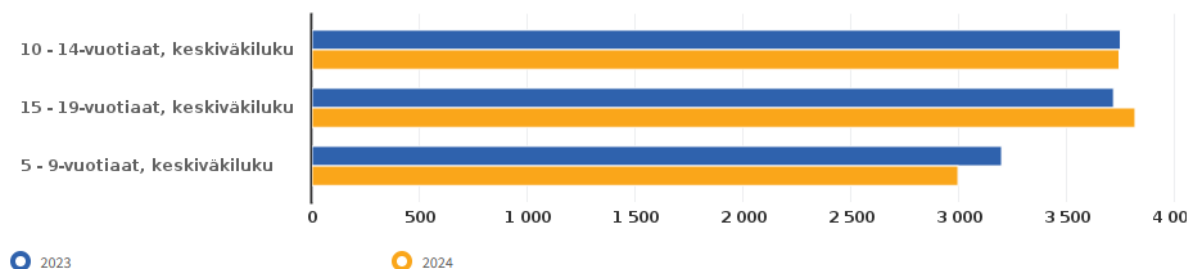
Toisen asteen oppilaitoksissa oppivelvollisuuden laajeneminen on siirtänyt opiskeluhoitopalveluammattihenkilöiden työaikaa yksilötyöhön. Kainuun Opiston ja Luovin, kohdalla rakenteelliset aukot korostuvat: esimerkiksi Kainuun Opistolla psykologipalvelu on käytännössä rajattu puhelinkonsultaatioon, ja Luovilla kuraattoripalvelu toteutuu osittain, mutta psykologin ja lääkärin palvelut alittavat suositukset.

Kokonaisuutena opiskeluhoitopalveluiden tarve on kasvava ja rakenteellinen. Kysyntää lisäävät mm. oppilaiden mielen hyvinvoinnin haasteet, eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden määrän kasvu sekä pitkät välimatkat erikoissairaanhoidon palveluihin. Tässä luvussa käytetyt käsitteet oppilas ja koulu kattavat kaikki kouluasteet.

5 Suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta

Vuonna 2024 Kainuun väkimäärä oli 69 637 henkilöä eli väkimäärä väheni 537 henkilöllä edellisvuodesta. Kainuussa 15–64-vuotiaita oli 56 %, alle 15-vuotiaita 12,7 %. (Kainuun Liitto 2025.)

Alue: Kainuu Sukupuoli: Yhteensä

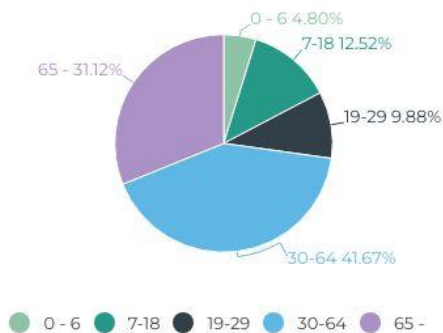

Kainuun 5–19-vuotiaat vuonna 2023 ja 2024 (Sotkanet 2025)

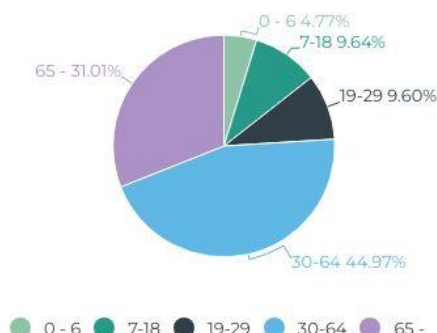
VÄESTÖENNUSTEET JA IKÄLUOKKIEEN MUUTOKSET KAINUUSSA

Ikäluokat	Ennuste 2024	Ennuste 2035	Muutos v. 2035	Muutos % v. 2035	Ennuste 2045	Muutos v. 2045	Muutos % v. 2045
Yht.	69714	64306	-5408	-8	61219	-8495	-12,2
0-6	3348	2944	-404	-12	2923	-425	-12,7
7-18	8728	6340	-2388	-27	5904	-2824	-32,4
19-29	6890	7200	310	4	5879	-1011	-14,7
30-64	29053	26445	-2608	-9	27530	-1523	-5,2
65-	21695	21377	-318	-1	18983	-2712	-12,5

2024

2045

Tilastokeskus, väestöennuste: 2024
Kainuun liitto 24.10.2024

KAINUUN LIITTO

Väestöennuste ja ikäluokkien muutokset Kainuussa (Kainuun Liitto 2025)

5.1 Kouluterveyskyselyn 2025 tuloksia Kainuun hyvinvointialueella

Kainuun hyvinvointialueen 4-5. luokkalaisten käynnit terveydenhoitajan vastaanotolla vähintään 2 kertaa lukukaudessa ovat hieman vähentyneet vuodesta 2023.

- v.2025 34 % oli käynyt vähintään kaksi kertaa terveydenhoitajan vastaanotolla ja vuonna 2023 luku oli 35 %.
- Kuraattorilla ja psykologilla käynneistä on tulos vain vuodelta 2023.

8. ja 9. luokkalaisten käynnit kouluterveydenhoitajilla, kuraattoreilla ja koululääkäreillä on nousseet hieman ja psykologilla käynnit laskeneet hieman verrattuna vuoteen 2023.

- Käynyt kouluterveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa v. 2025 37 % v.2023 31 %
- Käynyt koululääkärillä muuten kuin terveystarkastuksessa v.2025 22 % v.2023 19 %
- Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana v.2025 16 % v.2023 15 %
- Käynyt psykologilla lukuvuoden aikana v.2025 12 % v.2023 13 %

Kainuun alueen 8. ja 9. luokkien oppilaiden oli helpompi päästä kaikkien oppilashuolion työntekijöiden vastaanotolle v. 2025 kuin v. 2023

Ei päässyt yrittämisestä huolimatta

- Kouluterveydenhoitajan vastaanotolle v. 2025 1 % v.2023 3 %
- Koululääkärin vastaanotolle v. 2025 1 % v.2023 2 %
- Koulukuraattorin vastaanotolle v. 2025 1 % v.2023 2 %
- Koulupsykologin vastaanotolle v. 2025 1 % v.2023 3 %

Lukiolaisten käynnit kuraattorilla ovat pysynyt samana kuin v. 2023 ja terveydenhoitajalla, lääkäriä ja psykologeilla käynnit on hieman vähentyneet verrattuna vuoteen 2023.

- Käynyt kuraattorilla lukuvuoden aikana v. 2025 6 % ja v.2023 6 %
- Käynyt psykologilla lukuvuoden aikana v.2025 11 % ja v.2023 15 %
- Käynyt lääkäriä muuten kuin terveystarkastuksessa lukuvuoden aikana v. 2025 22 % ja v.2023 25 %
- Käynyt terveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa lukuvuoden aikana v.2025 33 % ja v.2023 35 %

Ammattioppilaitoksen opiskelijoiden käynnit kuraattorilla ja psykologilla ovat hieman vähentyneet vuodesta 2023.

Terveydenhoitajalla ja lääkäriä käyntimäärät ovat nousseet vuodesta 2023.

- Käynyt kuraattorilla lukuvuoden aikana v. 2025 9 % ja v.2023 11 %
- Käynyt psykologilla lukuvuoden aikana v.2025 13 % ja v.2023 14 %
- Käynyt lääkäriä muuten kuin terveystarkastuksessa lukuvuoden aikana v. 2025 23 % ja v.2023 20 %
- Käynyt terveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa lukuvuoden aikana v.2025 38 % ja v.2023 34 %

Kainuun alueen lukioiden opiskelijat pääsivät opiskeluhuollon henkilöstön vastaanotolle v. 2025 kuten v. 2023

Ei päässyt yrittämisestään huolimatta

- Kuraattorin vastaanotolle v.2025 1 % ja v. 2023 1 %
- Psykologin vastaanotolle v.2025 2 % ja v. 2023 2 %
- Terveystenhoitajan vastaanotolle v.2025 1 % ja v. 2023 1 %
- Lääkärin vastaanotolle v.2025 1 % ja v. 2023 1 %

Kainuun ammattioppilaitoksen opiskelijat pääsivät kuraattori, psykologi ja lääkäri vastaanotoille v. 2025 hieman huonommin kuin v. 2023. Terveystenhoitajille pääsy pysyi samana.

Ei päässyt yrittämisestään huolimatta

- Kuraattorin vastaanotolle v.2025 2 % ja v. 2023 1 %
- Psykologin vastaanotolle v.2025 3 % ja v. 2023 2 %
- Terveystenhoitajan vastaanotolle v.2025 2 % ja v. 2023 2 %
- Lääkärin vastaanotolle v.2025 2 % ja v. 2023 1 %

Ahdistuneisuuden kokeminen

Tämän vuoden kouluterveyskyselyn mukaan Kainuun 4.-5. luokkalaisten lasten kokema lievä ahdistuneisuus on hieman alentunut ollen nyt 27 % ja vuonna 2023 28 %.

Myös 8.-9 lkan, lukion ja ammattiopiston opiskelijoiden kokema kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on hieman alentunut vuodesta 2023.

- 8.-9 lka 2025 21 % ja 2023 23 %
- Lukio 2025 21 % ja 2023 22 %
- KAO 2025 18 % ja 2023 22 %

Huolestuttavaa on koululounaan syömättä jättävien noussut määrä niin 8.-9.lkan kuin lukion ja kaon opiskelijoiden vastauksissa.

- 8.-9 lka 2025 67 % ja 2023 72 %
- Lukio 2025 67 % ja 2023 83 %
- KAO 2025 53 % ja 2023 59 %

4.-5. luokkalaisilta kysyttiin syökö aamupalan joka arkiamu ja sen suhteen oli tapahtunut parantamista vuodesta 2023.

- 2025 71 % söi aamupalan joka arkiamu ja vastaava luku vuonna 2023 oli 69 %

5.2 Kainuun hyvinvointialue / Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut

Kainuun hyvinvointialueen opiskeluhoitopalvelut järjestetään sosiaali- ja terveystalvelujen toimialueilla. Opiskeluhoitopalveluihin kuuluvat koulu- ja opiskeluterveydenhuollonpalvelut sekä koulu- ja nuorisopsykologi ja kuraattoripalvelut.

Opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöresursointia ohjaa valtakunnallisesti lait ja suositukset. Kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositus on yksi (1) terveydenhoitaja 460 oppilasta kohti ja yksi (1) lääkäri 2100 oppilasta kohti (Hietanen-Peltola, Ahvalo & Jahnukainen 2023, 16.) Koulupsykologi ja kuraattoripalveluissa yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287, 9 a §).

Taulukko 3. Perusopetuksen opiskeluhoollon henkilöstönläärä kunnittain 20.9.2025 (Huom! Luvut eivät sisällä esiopetusta)

Kunta	Oppilas- nläärä Perusope- tus	Kouluterveyden- huolto Terveystenhoitaja	Kouluterveyden- huolto Lääkäri	Koulupsyko- logi 2026-2027	Kouluku- raattori	Psykiatrinen sairaanhoi- taja (Miekkari)
Kajaani	3619	8	0.9	4,5	5.3	2.8
Sotkamo	990	2.2	0.4	1,3	1.5	0.5
Kuhmo	563	1.6	0.2	0,7	0.7	0.5
Suomus- salmi	522	1.3	0.2	0,7	0.8	0.8
Hyyry- salmi	138	0.2	0.1	0,1	0.2	0.1
Puolanka	184	0,2	0.05	0,1	0.2	0,1
Ristijärvi	86	0.2	0.1	0,12	0.1	0.1
Paltamo	287	0.8	0.1	0,3	0.4	0.2
Kainuun Opisto	64	0.1	-	-	-	-

Kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositus on pohjana terveydenhoitajien ja lääkäreiden työnjaossa. Miekkarityössä eli koulujen psykiatrinen sairaanhoitajatyö ei ole mitoitussuositusta, koska se ei ole lakisääteistä palvelua. Terveystenhoitajilla on oppilasmäärän mukaisesti määriteltä omat vastuukoulut, eli he työskentelevät mahdollisesti usealla koululla viikon aikana. Lääkäriyöpanos kouluihin on laskettu suhteessa laajoihin terveystarkastuksiin (1., 5. ja 8. luokat). Miekkarit työskentelevät pääsääntöisesti yläkouluilla. Kunnissa he ovat voineet tavata myös lukion opiskelijoita.

Kuntien terveydenhoitaja voi hoitaa myös kunnan neuvolapalveluita. Koululääkärit ovat yhteisiä neuvolatyön kanssa. Koulut ovat hyvin erikokoisia ja osaltaan vaikeuttaa työnläärän ta-
saista jakamista / per terveydenhoitaja.

Koulu- ja nuorisopsykologien saatavuus on ollut heikkoa. Palvelujen järjestämisessä on jouduttu turvautumaan ostopalveluihin, mutta tämäkään ei ole ratkaissut ongelmaa kaikilta osin. Kuten terveydenhoitajien osalta, myös psykologien ja kuraattorien osalta resursseja on jaettu siten, että yksi työntekijä vastaa useamman koulun opiskeluhoollon palveluista. Lukuvuonna 2026-2027 oppilas ja opiskelija nläärät näyttävät pienenevän Kainuussa yht. 984 kpl, psykologimäärässä se tarkoittaa 1,3 htv. Trendi näyttää edelleenkin laskevalta ja psykologien (ostopalvelu) nläärää tulee tarkastella lukuvuosittain, kuitenkin niin, että riittävä palvelu turvataan kuten nykyisinkin. Kaikissa Kainuun kunnissa on kuitenkin saatavilla koulu- ja nuorisopsykologi- ja kuraattoripalveluja.

Taulukko 4. Ammatillisen ja lukio-opetuksen (2.aste) opiskeluhoollon henkilöstömäärä kunnittain 20.9.2025

Kunta	Opiskelijamäärä 2.aste	Opiskeluterveydenhuolto Terveystenhoitaja	Opiskeluterveydenhuolto Lääkäri	Nuorisopsykologi 2026-2027	Koulukuraattori
Kajaani	2247+560	4	2	3,1	3.6
KAO+lukio					
Sotkamo	327	0.8	0.1	0,6	0.7
Kuhmo	116	0.2	0.1	0,1	0.1
Suomussalmi	71 + 3 am-mattiopisto Luovi, vaativa erityinen tuki	0.2	0.1	0,4	0.1
Hyrynsalmi	-	-	-	-	-
Puolanka	25 + 1 am-mattiopisto Luovi, vaativa erityinen tuki	0,2	0.05	0,04	0,05
Ristijärvi	-	-	-	-	-
Paltamo	56	0.1	0.1	0,3	0.3
Kainuun Opisto	17 TUVA*	-	-	-	(Sisältyy em. lukuun)
Ammattiopisto Luovi Kajaani	30 vaativa erityinen tuki	-	-	-	(Sisältyy toisen asteen lukuihin)

*TUVA (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus)

Opiskeluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositus on pohjana terveydenhoitajien ja lääkäreiden työnjaossa. Terveystenhoitajille on määritelty omat koulutusalat tai lukio vastuualueeksi. Vastaavaa jakoa ei ole määritelty lääkäreille.

Nuorisopsykologi ja kuraattoriresurssit on jaettu lakisääteisen mitoitusten pohjalta. Nuorisopsykologipalveluiden turvaamiseksi on jouduttu jonkun verran turvautumaan ostopalvelopsykologipalveluun. Kaikilla oppilaitoksilla on kuitenkin käytössään sekä kuraattori että psykologipalvelua. Resurssien riittävydeksi on jaettu kouluja ja oppilaitoksia eri työntekijöiden kesken.

Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on osa opiskeluhoolltoa ja se on peruskoulujen ennaltaehkäisevää toimintaa, jonka tarkoituksena on ylläpitää ja parantaa oppilaan hyvinvointia. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on tukea oppilaan tervettä kasvua ja kehitystä yhteistyössä oppilaan vanhempien, opettajien ja oppilashuollon muun henkilöstön kanssa. Kouluterveydenhuolltoa toteuttavat terveydenhoitaja, koululääkäri ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Jokaiselle koululle on nimetty oma kouluterveydenhoitaja.

Kouluterveydenhoitaja tekee terveystarkastuksen peruskoulun oppilaille joka vuosi. Laaja terveystarkastus, johon sisältyy myös koululääkärin tarkastus, tehdään 1., 5. ja 8. luokalla. Laajoissa terveystarkastuksissa huomioidaan koko perheen hyvinvointi ja siksi huoltajat kutsutaan mukaan näihin tarkastuksiin.

Kouluterveydenhuoltoon ja koululääkäritoimintaan ei kuulu sairaudenhoito, paitsi ensiapu koulutapaturmissa ja ensihoito-ohjeet sairastuneille. Koululaisten sairaanhoidolliset asiat hoidetaan pääsääntöisesti kuntien terveysasemilla, jonne vanhemmat varaavat tarvittaessa ajan.

Kouluterveydenhoitaja

- Toteuttaa ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa.
- Toteuttaa lakisääteiset laajat- ja määräaikaisten terveystarkastukset.
- Seuraa oppilaan kasvua ja kehitystä sekä edistää terveyttä ja hyvinvointia.
- Tukee vanhempien ja huoltajien kasvatustyötä.
- Tekee yhteistyötä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi sekä oppilas-kohtaisesti monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä opiskeluhoollossa.
- Edistää ja seuraa kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvointia.

Koululääkäri

Koululääkäri toimii lääketieteellisenä asiantuntijana kouluterveydenhuollossa. Lääkäri työskentelee terveydenhoitajan työparina ja on konsultoitavissa myös silloin, kun ei ole koulussa paikalla. Kouluterveydenhuoltoon ja koululääkäritoimintaan ei kuulu sairaudenhoito. Koululaisten sairaanhoidolliset asiat hoidetaan pääsääntöisesti kuntien terveysasemilla, jonne huoltajat varaavat ajan tarvittaessa.

Yksilökohtainen työ:

- Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä kasvun ja kehityksen seuraminen.
- Laajojen terveystarkastusten toteuttaminen yhdessä terveydenhoitajan kanssa.
- Terveysneuvonta
- Lisä- ja seurantakäyntien toteuttaminen.
- Tarvittaviin lisätutkimuksiin ja hoitoon ohjaaminen.
- Koulunkäyntiin liittyvien lääkärintlausuntojen laatiminen.

Koulun terveydenhoitaja antaa ajat koululääkärin vastaanotolle ja puhelinajoille.

Psykiatrinen sairaanhoitaja (miekkari)

Kouluterveydenhuollossa yläkouluissa työskentelee alueittain psykiatrisia sairaanhoitajia (miekkareita), joita on Kainuussa yhteensä viisi. Oppilaat ohjautuvat heille pääosin terveydenhuollon ammattilaisten kautta, mutta heihin voivat ottaa yhteyttä niin vanhemmat, opettajat, muu koulun henkilökunta kuin oppilaatkin.

- Tekee perustason mielenterveystyötä yläkouluikäisten nuorten ja heidän perheiden parissa (mm. mielialan vaihtelut, masentuneisuus, ahdistuneisuus, pelot ja paniikki-kohtaukset, koulukuormittuneisuus, itsetuhoisuus).
- Tarvittaessa hoidontarpeen arviointi ja hoito yhteistyössä nuorisopsykiatrian kanssa.
- Osallistuu oppitunneille asiantuntijana pyydettyä.
- Osallistuu opiskelijahuoltoryhmään.
- Tekee yhteistyötä eri toimialojen ja tahojen kanssa, mm. nuorisotyö, poliisi, lastensuojelu, seuraunta, erikoissairaanhoito (somaattikka ja psykiatria) järjestöt, kolmassektori.
- Osallistuu uusien 7. luokkalaisten ryhmäytymisiin ja on pyydettyä mukana lisäryhmäytymisissä.

Opiskeluterveydenhuolto

Toisen asteen opiskeluterveydenhuolto on osa opiskeluhuoltoa ja se tukee lukiolaisten sekä ammatillisten opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä.

Opiskeluterveydenhuolto huolehtii terveyden ja perusterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämisestä opiskelijoille. Lisäksi sen tulee toimia opiskeluolosuhteiden parantamiseksi. Toimintaperiaatteina opiskeluterveydenhuollossa ovat opiskelijälähtöisyys, varhainen puuttuminen ja monialainen yhteistyö, jotka kulkevat punaisena lankana kaikessa toiminnassa.

Monialainen yhteistyö on edellytys opiskeluterveydenhuollon tavoitteiden toteuttamiselle sekä terveyden- että sairaanhoidon palvelujen järjestämisessä että yhteisöllisessä työssä.

Terveydenhoitajien ja lääkärien tiivis yhteistyö on keskeistä opiskeluterveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa.

Opiskeluterveydenhuollossa ei järjestetä terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettua kiireellistä hoitoa. Kiireellistä hoitoa tarvitessaan opiskelija voi hakeutua julkisen terveydenhuollon päivystysyksikköön, jossa kiireellistä hoitoa on annettava potilaan kotikunnasta riippumatta.

Terveydenhoitajan tehtävät:

- Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen.
- Perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen opiskelijoille, mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen.
- Opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen.
- Terveydenhoitaja antaa ajat koululääkärin vastaanotolle ja puhelinajoille sekä konsultoi lääkäriä tarvittaessa.
- Oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein.

Lääkärin tehtävät:

- Lääkäri toimii lääketieteellisenä asiantuntijana ja työskentelee terveydenhoitajan työparina.
- Terveydenhoito- ja sairausvastaanottokäynnit
- Oman alan asiantuntijana toimiminen opiskeluterveydenhuollon monialaisessa yhteistyössä (konsultaatiot, neuvottelut, yhteistyöryhmät).
- Osallistuminen monialaista tukea tarvitsevan opiskelijan palvelukokonaisuuden suunnitteluun.
- Terveysneuvonta
- Tarvittaviin lisätutkimuksiin ja hoitoon ohjaaminen
- Opiskeluun liittyvien lääkärinlausuntojen laatiminen.

Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut

Koulupsykologit toimivat kouluilla osana koulujen oppilashuoltoa yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Koulupsykologin tehtävänä on tukea esi- ja perusopetuksessa olevien lasten koulunkäyntiä, psyykkistä hyvinvointia ja kokonaiskehitystä sekä kartoittaa ja ennaltaehkäistä oppimisen pulmia.

Koulupsykologi

Koulupsykologit toimivat kouluilla osana koulujen opiskeluhuoltoa yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja muun opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa. Koulupsykologin tehtävänä on tukea esi- ja perusopetuksessa olevien lasten koulunkäyntiä, psyykkistä hyvinvointia ja kokonaiskehitystä sekä kartoittaa ja ennaltaehkäistä oppimisen pulmia.

Koulupsykologien työtehtävät:

- kouluyhteisön kehittämistehtävät ja muu ennaltaehkäisevä työ
- toimiminen osana esi- ja perusopetuksen opiskeluhuoltoa
- opettajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön konsultointitehtävät
- huoltajien ohjaus ja neuvonta
- opetuksen järjestämistä koskevien tukitoimenpiteiden suunnittelu yhdessä oppilaan, huoltajien ja opettajien ja opiskeluhuollon toimijoiden kanssa
- oppimisedellytysten arviointi psykologisia tutkimusmenetelmiä käyttäen
- psyykkisen tuen tarpeen arviointi, tarvittava jatko-ohjaus sekä yhteistyö mm. perheneuvolan, lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon kanssa

Koulupsykologeihin voivat ottaa yhteyttä niin vanhemmat, opettajat, muu koulun henkilökunta kuin oppilaatkin.

Nuorisopsykologi

Nuoruus- ja opiskeluaikana saattaa tulla aikoja, jolloin tarvitaan lisätukea omalle jaksamiselle ja hyvinvoinnille. Opiskeluhuollon psykologit palvelevat yli 16-vuotiaita lukioissa ja ammat-
tiopistoissa opiskelevia nuoria sekä nuoria, jotka vasta etsivät opiskelupaikkaa. Psykologien tehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja mielenterveyttä.

Vastaanotolle voi tulla keskustelemaan luottamuksellisesti mistä tahansa mieltä painavasta asiasta.

Ota yhteyttä, jos sinulla on esimerkiksi:

- opiskeluvaikeuksia
- masennusta
- kriisivaihe elämässä
- ihmissuhdevaikeuksia
- jännittämistä, ahdistusta tai itsetunto-ongelmia
- päihteisiin, syömiseen tai seksuaalisuuteen liittyviä ongelmia

Kuraattori

Kuraattoripalvelu on koulunkäynnin ja opiskelun tukea ja ohjausta tarjoava ehkäisevä sosiaalipalvelu, jolla edistetään sekä yksittäisen että koko koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Palvelulla tuetaan oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia sekä sosiaalisia valmiuksia. Työn tavoitteena on yhdessä opiskelijoiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa edistää oppilaitoksen sosiaalista eheyttä, vahvistaa oppilaiden ja opiskelijoiden toimintaedellytyksiä sekä osallisuutta. Kuraattorin tehtävässä painottuu sosiaaliohjauksellinen, ehkäisevä ja yhteisöllinen työote. Tilanteita, joissa kuraattori voi olla tukena, ovat esimerkiksi ongelmat koulunkäynnissä, kaverisuhteissa tai perheessä.

Kuraattoripalvelu on osa moniammatillista opiskeluhuoltoa, johon kuuluu lisäksi opiskeluhuollon psykologipalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Kuraattoripalvelu on suunnattu opiskelussa, kasvussa tai kehityksessä tukea tarvitseville esi-, perus- ja toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille ja heidän huoltajilleen sekä oppilaitosyhteisöille. Esiopetuksessa ja perusopetuksessa olevalla oppilaalla ja lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa olevalla opiskelijalla on oikeus opiskeluhuoltoon.

Yksilökohtainen oppilas- ja opiskelijahuolto on lapsen/nuoren sekä huoltajien/perheen tapaa- misia ja kuuntelua, ohjausta ja neuvontaa oppilaalle/opiskelijalle, huoltajille ja opettajille, kar- toitustyötä, palveluohjausta ja yhteistyökumppaneiden konsultointia. Palvelut ovat luottamuk- sellisia ja vapaaehtoisia.

Kuraattorin asiakastyötä sääteleviä keskeisiä lakeja ovat mm. oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, perusopetuslaki, lukiolaki, lastensuojelulaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oi- keuksista sekä sosiaalihuoltolaki. Kuraattori noudattaa työssään sosiaalityön ammattieettisiä periaatteita.

5.3 Suunnitelma opiskeluhuoltopalvelujen voimavaroista ja muista tarvittavista toimenpiteistä

Alueellisia opiskeluhuoltoon tarvittavia voimavaroja ja toimenpiteitä kohdennetaan Kainuun alueella seuraavin toimenpitein kuluvana valtuustokautena kehitystyön jatkuessa myös seuraavalle valtuustokaudelle.

Opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstöresursointia ohjaa valtakunnallisesti lait ja suositukset. Näiden toteuttamisella taataan riittävästi henkilökuntaa opiskeluhuoltopalveluihin ja lakisääteisten tehtävien hoitoon. Opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstömitoitusta tarkastellessa alueellisesti, on tärkeä kuulla myös opiskelijoita, huoltajia, työntekijöitä sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä. Opiskeluhuollon kuraattoripalveluissa Kainuun hyvinvointialue noudattaa lakisääteistä työntekijäkohtaista oppilas-/opiskelijamitoitusta koko Kainuun alueella kaikissa oppilaitoksissa. Vaikka työntekijämitoitus katsotaan alueellisesti, niin opiskeluhuoltopalvelujen työntekijät ja palveluysikköpäälliköt toimivat ensisijaisina asiantuntijoina opiskeluhuollon voimavarojen kohdentamisessa. Kainuun hyvinvointialueen taloudellinen tilanne on haastava ja tavoitteena on kohdentaa toimenpiteitä perustason palveluihin. Huolimatta lasten ja nuorten määrän vähentymisestä Kainuussa, on todettava, että opiskeluhuoltopalvelujen tarve ei vähene samassa suhteessa. Tarvitaan uudenlaisia toimintatapoja, jotka tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä.

Opiskelijoiden hyvinvointia tukevien toimien ensisijaisuus on yhteisen työn keskiössä. Opiskeluhuolto on ennen kaikkea ennaltaehkäisevää opiskelijoiden henkistä hyvinvointia tukevaa yhteisöllistä ja yksilöllistä monialaista työtä. Opiskeluhuollon painopisteen tulisi jatkossa painottua entistä enemmän ennaltaehkäisyyn ja yhteisölliseen opiskeluhuoltoon.

Opiskeluhuollon olemassa olevat resurssit kohdennetaan aina ensisijaisesti lakisääteisiin tehtäviin. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa painopiste on lakisääteisissä terveystarkastuksissa sekä ennaltaehkäisevässä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Kuraattorien ja psykologien osalta keskiössä ovat yhteisöllinen työ, sosiaalinen vuorovaikutus ja oppimisvaikeuksien arviointi.

Kainuun hyvinvointialueella on todettu olevan puutetta perustason lasten ja nuorten mielenterveystyön palveluista. Tämä vaikuttaa siten, että opiskeluhuollon toimijat joutuvat tekemää korjaavaa työtä, eikä aikaa ennaltaehkäisevälle yhteisölliselle työlle jää. Lisäksi perustason palvelujen puuttuminen vaikuttaa siihen, että erikoissairaanhoidon kuormittuu eikä esimerkiksi lasten- ja nuortenpsykiatrialle pääse ne lapset ja nuoret riittävän nopeasti, joilla on selkeä tarve palveluille.

Mikäli perustason mielenterveystyön palveluita vahvistetaan niin, että voitaisiin vastata niiden lasten ja nuorten palvelutarpeisiin, jotka eivät tarvitse välttämättä erikoissairaanhoidon palvelua, mutta hyötyvät esimerkiksi mielenterveyden ammattilaisen avusta, jäisi opiskeluhuollon työntekijöille aikaa yhteisöllisyyden toteuttamiselle. Yhteisöllisyyttä vahvistamalla voidaan ennaltaehkäistä vakavia mielenterveyden haasteita, vähentää oppilaiden yksinäisyyden kokemusta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Lisäksi sen avulla voidaan ehkäistä kiusaamiseen liittyviä ilmiöitä.

Kainuun hyvinvointialueen Kestävän kasvun Kainuu II -hankkeessa kehitettiin nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyden edistämisen toimintamallia ja palveluprosessia. Hankkeen aikana luotiin ja otettiin käyttöön Mielihetki -malli nuorten mielenterveystarkastuksesta kouluille sekä edistettiin psykososiaalisten hoitointerventioiden ja digitaalisten omahoitoa tukevien työkalujen käyttöönottoa ja niihin ohjautumista. Lisäksi luotiin ja pilotoitiin nuorten matalan kynnyksen mielenhyvinvoinnin tuen malli nuorten kasvuympäristöön.

Kainuun hyvinvointialue käy lukuvuosittain jokaisen kunnan/kaupungin ja opetuksenjärjestäjien kanssa yksilöllisesti ns. tarvesuunnittelukeskustelun, jossa hyvinvointialue ja opetuksenjärjestäjä arvioivat yhdessä toteutuneet hyvinvointialueen järjestämät opiskeluhoitopalvelut ja tekee yhdessä resurssisuunnitelman seuraavalle lukuvuodelle.

Tavoitteet tulevalle kaudelle 2026-2029:

Toimenpide	Toteutusaika	Vastuutaho	Seuranta
Alueellisen opiskelu- huollon yhteistyöryh- män toiminnan ja yh- teistyön kehittäminen	2026-	Hyvinvointialue/Kun- nat	Hyvinvointialue/Kun- nat
Mielihetkien ja mie- len hyvinvoinnin vuosikellon opetus- kokonaisuuden to- teutumisen seuranta kouluittain	2026-	Hyvinvointialue/Kun- nat	Hyvinvointialue/Kun- nat
Seurata, että resurs- sitarpeen arviointi kuntien opetuksien järjestäjien kanssa toteutuu lukuvuosit- tain.	Vuosittain (kevät lukukausi)	Hyvinvointialue/Kun- nat/opetuksenjär- jestäjät	Hyvinvointialue/Kun- nat/opetuksenjär- jestäjät

6 Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman valmistelu, seuranta ja arviointi

Toimenpide	Toteutus	Vastuutaho
Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman valmistelu	Valtuustokausittain	Kainuun hyvinvointialueen opiskeluhoiton yhteistyöryhmä
Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteutuksen seuranta ja arviointi	1–2 x vuodessa tai tarvittaessa	Kainuun hyvinvointialueen opiskeluhoiton yhteistyöryhmä

7 Lähdeluettelo

Hietanen-Peltola, M., Ahvalo, J. & Jahnukainen, J. (2023). Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-082-8>

Kainuun hyvinvointialue. (2025). Organisaatio. <https://hyvinvointialue.kainuu.fi/kainuun-hvan-organisaatio>

Kainuun hyvinvointialue. (2025). Kestävä kasvun Kainuu II -hanke. <https://hyvinvointialue.kainuu.fi/nuorten-ja-nuorten-aikuisten-mielenterveyden-edistaminen-ja-neuropsykiatrisen-hoitopolun>

Kainuun Liitto. (2025). <https://kainuunliitto.fi/tietopalvelut/tilastot/>

Kainuun sote. (2022). Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025. Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa. [https://hyvinvointialue.kainuu.fi/sites/sote.kainuu.fi/files/documents/library/2023-01/Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022 2025.pdf](https://hyvinvointialue.kainuu.fi/sites/sote.kainuu.fi/files/documents/library/2023-01/Kainuun%20lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointisuunnitelma%202022%202025.pdf)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287#L2P13a>

Opiskeluhoitopalvelut. (2025). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Opiskeluhoitopalvelut - THL](#)

Sotkanet. (2025). <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku>